

Україна: події, факти, коментарі
2008
№ 1
ЗМІСТ

Коротко про головне

Робоча поїздка Президента В. Ющенко до Закарпатської області

Громадське обговорення Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Український прорив: для людей, а не політиків”

Аналітика

А. Потіха, наук. співроб.

**Призначення Р. Богатирьової на посаду секретаря РНБО
в коментарях і прогнозах**

Ю. Якименко, мол. наук. співроб.

Украинское профсоюзное движение: состояние и перспективы

Н. Устаев, мол. наук. співроб.

Інституту стратегічних досліджень при Президенті України

Наркоагрессия. Афганистан и его соседи

Партійна позиція

О. Ворошилов, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

**Позиция Блока Литвина в новоизбранной
Верховной Раде в отзывах СМИ**

В об'єктиві - регіон

А. Худий, влас. кор.

Перспективи харківської міської влади

Проблеми інформатизації

Матеріали Міжнародної наукової конференції
„Інтранет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках”

О. Ворошилов, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

**Информационно-аналитические подразделения библиотек
в условиях развития электронной среды**

До уваги держслужбовця

С. Горбань, провід. бібліограф

Нові надходження до НБУВ

Т. Добко, заввідділу ДБО НБУВ,

Н. Моїсеєнко, наук. співроб.,

В. Радченко, голов. бібліограф

Конституційно-правовий статус коаліції депутатських фракцій Верховної Ради України та парламентів зарубіжних країн

Бібліографія (1999–2007 рр.)

Робоча поїздка Президента В. Ющенка до Закарпатської області

13–14 січня Президент України В. Ющенко здійснив робочу поїздку до Закарпатської області.

13 січня в Мукачевому глава держави провів робочу зустріч із Президентом Угорської Республіки Л. Шойомом.

Як підкреслив В. Ющенко на початку зустрічі, українська сторона розцінює візит угорського Президента, як «хороший план підготовки до проведення офіційного візиту до України в березні цього року».

Президент України В. Ющенко також подякував угорській стороні за укладену з Україною угоду про малий прикордонних рух. «Ми раді, що це був перший документ такого порядку, який сьогодні тиражуватиметься у наших відносинах з іншими країнами Євросоюзу», – сказав він. Водночас глава Української держави зазначив, що ще є деякі проблеми у візовому режимі. Також існує проблема недостатньої ефективності пунктів пропуску на українсько-угорському кордоні, особливо щодо вантажного та автотранспорту. У зв'язку з цим, українська сторона пропонуватиме до обговорення план розбудови, розширення та будівництва пунктів пропуску і сподівається на його сприйняття угорською стороною.

Президент України В. Ющенко та Президент Угорської Республіки Л. Шойом обговорили коло питань майбутніх переговорів у рамках офіційного візиту Президента Угорщини до України в березні ц. р.

Предметом зустрічі, проведеної у Мукачевому, стала, зокрема, економічна співпраця двох країн. За словами Президента України, товарообіг між державами за 10 місяців 2007 р. зріс на 43 %, що демонструє значний потенціал двосторонніх відносин.

Серед конкретних проектів у рамках економічної співпраці В. Ющенко назвав добудову гілки залізниці Чоп – Захонь. «Ми як держава надзвичайно зацікавлені в тому, щоб активізувати українсько-російсько-угорський проект добудови залізниці до міста Захонь і побудови логістичного центру», – сказав глава Української держави. Він підкреслив, що цей проект може стати одним з основних в економічних відносинах і мати результатом зростання обсягу транзиту вантажів на 30 млн т на рік. В. Ющенко запропонував своєму угорському колезі під час його майбутнього офіційного візиту до України обговорити це питання на рівні спеціальної робочої групи. У контексті перспектив економічної співпраці Президент України також відзначив необхідність розбудови інфраструктури українсько-угорського кордону, що матиме вплив на потік інвестицій, туристів, а також торговельні відносини.

Під час зустрічі глави двох держав, окрім того, обмінялися низкою ініціатив гуманітарного характеру. Зокрема, йдеться про вирішення в поточному році питання встановлення пам'ятного знака на Верецькому перевалі на честь отримання угорцями Батьківщини. Також українська сторона

розраховує на підтримку в питанні встановлення в Будапешті пам'ятного знака жертвам Голодомору в Україні 1932–1933 рр. Серед інших питань гуманітарної співпраці Президенти приділили особливу увагу проблемам освіти, зокрема українській мові в школах з угорською мовою викладання.

Під час зустрічі угорська сторона висловила низку екологічних ініціатив. Л. Шойом запропонував створити транскордонні заповідники в Карпатах та започаткувати проект щодо контролю якості води в р. Тиса тощо.

Президент України В. Ющенко та Президент Угорської Республіки Л. Шойом відвідали в селі Вилок Виноградівського району Закарпатської області дві загальноосвітні школи: школу № 1 з українською мовою навчання та школу № 2 з викладанням угорською мовою.

У своєму привітальному слові на шкільному подвір'ї глава Української держави відзначив, що дуже важливо, щоб у школи з викладанням угорською мовою повернулася мова українська – в обсягах, достатніх для того, щоб їх випускники мали доступ до вищої освіти в українських навчальних закладах. Президент України підкреслив, що необхідно забезпечити закарпатські школи всім необхідним для навчання і викладання української та угорської мов.

Характеризуючи зустріч зі своїм угорським колегою, глава Української держави зазначив, що «основний лейтмотив зустрічі з Президентом Угорщини – як надати нашому двосторонньому співробітництву, починаючи з теми освіти, відносин між громадами, між краями, між державами, ще більшої динаміки», додавши, що «за останні півтора-два роки політичні, дипломатичні відносини з Угорщиною стали значно активнішими».

Зі свого боку Президент Угорщини Л. Шойом сказав, що його країна високо цінує українські зусилля, спрямовані на підтримку угорської громади. Він зазначив, що доступ до освіти рідною мовою є важливим насамперед для того, щоб угорці залишалися в Україні. Президент Угорщини погодився з необхідністю вивчення в таких школах української мови як державної. «Це означає входження їх випускників в українське суспільство по всій території України», – додав глава Угорської Республіки.

Л. Шойом, окрім того, повідомив, що Угорщина стала тією країною, яка, увійшовши до Шенгенської зони, змогла зберегти сприятливий візовий режим для громадян України, залишивши кордон прозорим. «Введення Шенгенської зони не спричинило появи нового кордону між Україною та Угорщиною. Ми все робимо для того, щоб кордони були більш прозорими», – сказав він.

Л. Шойом також підтвердив свої плани здійснити офіційний візит до України в березні ц. р., чим засвідчити високий рівень двосторонніх відносин.

У подарунок від Президента України В. Ющенка два навчальні заклади села Вилок отримали комп'ютерні класи, літературу, а також три шкільні автобуси.

Окрім того, В. Ющенко та Л. Шойом цього ж дня переглянули програму фестивалю-конкурсу «Червене вино-2008».

14 січня в Ужгороді Президент України В. Ющенко провів робочу зустріч із Президентом Словацької Республіки І. Гашпаровичем. На зустрічі були обговорені питання транскордонного співробітництва, забезпечення прав

національних меншин в Україні та Словаччині, політичного діалогу між двома країнами та питання запровадження спільного прикордонно-митного контролю.

Також Президенти України та Словацької Республіки оглянули українські та словацькі вантажні термінали на КПП «Ужгород» (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>)*. – 2008. – 13–14.01).

Громадське обговорення Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Український прорив: для людей, а не політиків”

15 січня 2008 р. у Центрі ділового та культурного співробітництва “Український дім” за участю Прем’єр-міністра України Ю. Тимошенко та членів уряду відбулось громадське обговорення Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Український прорив: для людей, а не політиків”.

Виступаючи під час громадського обговорення проекту Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Прем’єр-міністр Ю. Тимошенко наголосила, що свої стратегічні наміри обидві демократичні команди формували під час виборів разом з усім суспільством. „Коли була сформована демократична команда та уряд, ми за дорученням Президента почали знову вдосконалювати цю Програму, яку повинні подати до Верховної Ради не пізніше 17 січня. У нас був час, щоб знову розмістити Програму “Український прорив” на Урядовому порталі, і ми знову отримали дві з половиною тисячі пропозицій, з яких більше половини враховані”, – зазначила Ю. Тимошенко. Водночас, за її словами, Програма діяльності уряду буде недосконалою, якщо до її остаточного редагування не буде залучено асоціації, громадські об’єднання та організації. Саме цій меті, наголосила Прем’єр-міністр, присвячене сьогоднішнє зібрання. „Ми хотіли б, можливо вперше, створити єдину потужну українську команду, яка зможе вже на старті дати всі лінії для роботи уряду”, – заявила Ю. Тимошенко. Вона висловила переконання, що Програму уряду буде прийнято, „навіть за умов незначної переваги більшості у парламенті”.

Глава уряду висловила побажання, щоб після прийняття Програми в жодному випадку не було втрачено зв’язок між урядом і громадськістю, „тому що стратегічні добрі наміри – це непогано, але механізми – як втілювати ті чи інші стратегічні бачення в життя – це ще набагато важливіше, ніж визначити мету”. З огляду на це Ю. Тимошенко пообіцяла, що одразу після прийняття урядової Програми в уряді буде сформовано низку спеціалізованих рад, що тісно співпрацюватимуть з громадськістю з усіх напрямів роботи уряду. “Я як Прем’єр-міністр обов’язково зроблю так, щоб ця комунікація існувала, щоб вона працювала, щоб вона практично постійно супроводжувала уряд”, – наголосила Ю. Тимошенко.

Наступним завданням уряду Прем’єр-міністр назвала розробку програми дій – деталізацію кожного стратегічного наміру, визначення безпосередніх

кроків, законопроектів, проектів постанов і всіх напрацювань на організаційному рівні. „Ми уважно проаналізуємо пропозиції всіх, хто сьогодні присутній на цій зустрічі і представляє асоціації, громадські організації, об'єднання. Ми розділимо за секціями всіх людей, які хочуть допомагати, вірніше, навіть разом з урядом працювати”, – відзначила вона. Крім того, Ю. Тимошенко повідомила про плани відкрити “гарячу телефонну лінію” та використати можливості Урядового порталу та сайту “Ідеальна країна” для врахування пропозицій щодо змін та доповнень до Програми.

Прем'єр-міністр Ю. Тимошенко прогнозує затвердження Верховною Радою Програми дій Кабінету Міністрів “Український прорив: для людей, а не політиків” після 15 лютого. Зокрема, коментуючи думку про недосконалість окремих положень програми, висловлену під час обговорення, Ю. Тимошенко зазначила, що до затвердження Програми Верховною Радою ще є як мінімум один місяць (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua). – 2008. – 12.01, 15.01*).

Аналітика

А. Потіха, наук. співроб.

Призначення Р. Богатирьової на посаду секретаря РНБО в коментарях і прогнозах

24 грудня 2007 р. Президент України В. Ющенко призначив Р. Богатирьову секретарем РНБО. Ця подія одразу ж викликала велику зацікавленість як політиків, так і різних експертів. Адже Р. Богатирьова тривалий час залишалася впливовим політиком Партії регіонів.

За словами деяких експертів, призначення Р. Богатирьової стало однією з найнесподіваніших політичних подій року, що минув. Не пригадується, коли б ще опозиціонеру віддавали одну з найпотужніших посад у державі, і не лише в Україні.

Народний депутат від Партії регіонів В. Хара зазначив, що призначення Р. Богатирьової стало неочікуваним і для неї самої, і для всіх «регіоналів». Зокрема, й для В. Януковича. «Цілком можливо, що Р. Богатирьова принесе користь на цій посаді. РНБО, нарешті, використовуватимуть згідно із законом. Однак не виключено, що команда Президента спробує використати Р. Богатирьову як протипагу новому уряду. Щоб утихомирити нинішню прем'єрку Юлію Тимошенко в її надмірних, тепер уже президентських, амбіціях», – вважає В. Хара.

Разом з тим він підкреслив, що Р. Богатирьова й далі залишатиметься в Партії регіонів та відстоюватиме її інтереси.

Щоправда, як відзначають експерти, у Партії регіонів існують різні думки щодо цієї події. За інформацією ЗМІ, у фракції Партії регіонів стверджують, що з пропозицією висунути свого кандидата на пост секретаря РНБО із Секретаріату Президента звернулися до них відразу після призначення уряду Ю. Тимошенко.

За їхніми словами, першим на пост секретаря РНБО розглядався Б. Колесников, а що стосується Р. Богатирьової, то її кандидатура з'явилася пізніше.

Дехто з „регіоналів” заявив, що призначення Р. Богатирьової відбулося без її згоди. Натомість глава Секретаріату Президента В. Балоба зазначив, що призначення Р. Богатирьової на посаду секретаря РНБО відбулося за її згоди.

Багато хто з політиків це призначення вважають знаковим і назвали його позитивним. Зокрема, заступник керівника виконкому Кіровоградської облорганізації «Народний союз «Наша Україна» О. Беззубов переконаний, що В. Ющенко цілком правильно вчинив, призначивши Р. Богатирьову секретарем РНБО. На його думку, саме так Президент спростував будь-які претензії представників Партії регіонів щодо застосування до них кадрових репресій. «Таким чином, представникові Партії регіонів віддано одну з найбільш чутливих галузей координації державного управління. Згадайте, ні про що подібне в уряді В. Януковича мова йти не могла. Навпаки, з нього були витиснуті практично всі, без винятку, представники демократичних сил», – вважає О. Беззубов.

Такий крок В. Ющенка О. Беззубов пояснює також і тим, що глава держави очевидно так демонструє бажання налагодити конструктивний діалог з усіма політичними силами країни, і тими, які перебувають в уряді, і тими, що перебувають в опозиції. «Я вважаю, що до цього призначення варто ставитися абсолютно спокійно, адже і саме призначення, і подальша майбутня політична поведінка секретаря РНБО повністю залежить від самого Президента», – зауважив О. Беззубов.

Він також підкреслив, що рішення на Раді нацбезпеки ухвалюються двома третинами голосів. А після того як членами РНБО стали голови облдержадміністрацій, там апріорі не може бути народжено нічого, що не відповідає інтересам держави.

Подібну думку висловив член фракції НУ – НС Ю. Ключковський. За його словами, призначення Р. Богатирьової на посаду секретаря РНБО є позитивним сигналом частині Партії регіонів, яка налаштована на конструктивну співпрацю зі всіма гілками влади. «Це добрий знак. Думаю, що це сигнал для тих, хто у складі Партії регіонів шукає конструктивну співпрацю», – сказав він.

Водночас, відзначив Ю. Ключковський, Президент тим самим дає зрозуміти радикально налаштованій частині Партії регіонів, що «без об'єднання зусиль» в Україні неможливо на краще змінити ситуацію. «Об'єднати Україну можна лише через пошук співпраці», – зазначив він.

Крім того, депутат відзначив, що оцінювати ефективність цього призначення можна буде через деякий час. При цьому, за його словами, у зв'язку з цим призначенням перед парламентом стоятиме складне завдання, оскільки коаліція була схильна до того, щоб саме Р. Богатирьова посіла посаду першого заступника Голови Верховної Ради.

У свою чергу в Партії регіонів деякі політики спочатку позитивно оцінили це призначення. Зокрема, Г. Герман заявила, що вона підтримує таке призначення. «Ми позитивно оцінюємо це призначення. Це дуже розумний і

зважений вибір. Раїса Василівна може багато що зробити для подолання розділення країни», – сказала вона.

Г. Герман назвала Р. Богатирьову «досвідченим, збалансованим політиком». «Ми раді цьому призначенню і знали про це ще вранці. Це призначення ще раз підтверджує те, що Президент налаштований на об'єднання країни», – підкреслила вона.

Ще один член Партії регіонів О. Бондаренко називає призначення Р. Богатирьової на посаду секретаря РНБОУ подією знаковою. На її думку, Президент підходить до важливих призначень з державних позицій. «Дуже за Раїсу Василівну рада. Для мене це знакове призначення, оскільки воно демонструє, що Президент підходить до призначень на ключові пости в державі не з погляду політичних переваг, а з позицій державних», – сказала О. Бондаренко.

На її думку, «зшивати країну потрібно не тільки тим, що в колоді посадових карт повинні бути «свої люди» – перевірені, лояльні і однакових політичних поглядів, але і також тими, хто представляє 34 % виборців».

О. Бондаренко також відзначила, що «Р. Богатирьова гідна не тільки цієї посади, але й посад більш високих. Вона цілком змогла себе реалізувати як лідер фракції і навіть якоюсь мірою цю посаду давно пересиділа», – зазначила вона.

Щоправда, після заяви В. Януковича позиція деяких „регіоналів” змінилася. Як інформують ЗМІ, призначення Р. Богатирьової того ж дня обговорювалося на нараді керівництва Партії регіонів «у вузькому колі», після чого В. Янукович заявив, що опозиційний статус його партії не дозволяє «регіоналам» брати яку-небудь участь у керівництві державними інститутами.

В подібному ключі висловився член фракції ПР М. Чечетов. За його словами, Р. Богатирьова повинна скласти депутатський мандат і вийти зі всіх керівних органів Партії регіонів. «Вона повністю дистанціювалася від політичної діяльності Партії регіонів», – сказав М. Чечетов.

На його думку, відповідальність за роботу Р. Богатирьової на посаді секретаря РНБОУ Партія регіонів не нестиме, оскільки партія її туди не делегувала, не рекомендувала і не давала добро. «Вона вже знаходиться в автономному плаванні», – зазначив М. Чечетов.

„Регіонал” В. Кисельов також заявив, що Р. Богатирьова повинна піти з партії. При цьому він заперечує можливість розколу в партії. Разом з тим народний депутат від ПР Б. Колесников в ефірі «5 каналу» сказав, що, погодившись на посаду секретаря Ради національної безпеки і оборони України, Р. Богатирьова вступила в конфлікт з Партією регіонів. «Це її особистий вибір. Тут треба розуміти, що це – прямий конфлікт інтересів. Людина, яка взагалі номер два в списку Партії регіонів і яка багато років керувала фракцією і асоціювалася у виборців виключно з Партією регіонів вимушена сьогодні, погодившись на цю посаду, вступити в конфлікт інтересів сама із собою», – сказав Б. Колесников.

Тим часом у пропрезидентській фракції сумніваються, що навіть призначення Р. Богатирьової секретарем РНБОУ якимось відобразиться на

діяльності парламентської фракції Партії регіонів. «Погодившись на таку комбінацію, «регіонали» втратили і моральне, і публічне право на протистояння. Зрозуміло, що основна частина депутатів Партії регіонів все ж таки буде в опозиції, але нападати вони вже не зможуть», – вважає депутат НУ – НС К. Ляпіна.

На думку деяких представників в НУ – НС, така бурхлива реакція В. Януковича на призначення Р. Богатирьової – це лише чергова спроба внести деструктив у нинішнє політичне життя. За їхніми словами, сьогодні „регіонали” будують свою політику на тому, що зчиняють галас з нічого. А бурхливу реакцію В. Януковича на призначення його соратниці можна пояснити лише тим, що Партія регіонів таким чином намагається знову дестабілізувати політичну ситуацію, діючи за принципом: чим гірше, тим краще.

Проте не лише в Партії регіонів призначення Р. Богатирьової секретарем РНБО викликало неоднозначні оцінки й коментарі. Всередині пропрезидентської фракції єдина позиція щодо цієї події також відсутня. Так, досить різко прокоментував призначення Р. Богатирьової лідер Народного руху України, народний депутат Б. Тарасюк. Він узагалі вважає, що Президент В. Ющенко зробив помилку в призначеннях Р. Богатирьової і Ю. Богуцького. При цьому Б. Тарасюк відзначив, що в питанні призначення секретаря РНБО вже не можна посилатися на оточення Президента, главу Секретаріату Президента, оскільки в даному випадку йдеться про особисте рішення глави держави. «Глава держави зробив неправильно, зробив всупереч тим політичним силам, які його традиційно і постійно підтримували, у тому числі і НРУ», – підкреслив лідер НРУ.

Він відзначає, що готовий особисто «перейти з людини-політика, що критикує оточення Президента за неправильні рішення, направлені проти політичних сил, які його підтримували, до людини, яка почне критикувати самого Президента України».

Народний депутат від БЮТ А. Шкіль побоюється, що призначення Р. Богатирьової секретарем Ради національної безпеки і оборони може призвести до відставки уряду Ю. Тимошенко. «В даній ситуації можна пригадати, як на цій посаді працював П. Порошенко. Сподіваюся, що нинішній секретар РНБО не матиме таких повноважень, які мав Порошенко», – відзначив А. Шкіль.

Також депутат додав, що вся відповідальність за все, що відбудеться після цього призначення, лежить «безпосередньо на Президенті і на одному з учасників коаліції».

Несподіване рішення Президента спричинило розгубленість навіть серед політологів. Директор Центру соціальних досліджень «Софія» А. Єрмолаєв, у відповідь на прохання охарактеризувати призначення Р. Богатирьової секретарем РНБО у двох словах, зазначив, що цей хід є політично непрорахованим, і якщо в кулуарах, у кабінеті вважалося, що залучення одного з „регіоналів” може дійсно створити уявлення про політичні компроміси, політичну рівновагу, то в реальності цей хід виявився політично неадекватним.

В. Фесенко, директор Центру прикладних політичних досліджень «Пента», вважає, що призначення Р. Богатирьової можна розглядати як «підстраховку на випадок можливих «наїздів» уряду Юлії Тимошенко на бізнес Рината Ахметова». Отже, як вважає В. Фесенко, призначення Р. Богатирьової секретарем РНБО варто розцінювати як зближення президентської команди з конструктивним крилом Партії регіонів. Тактичний союз між В. Ющенком та Р. Ахметовим, на думку політолога, дасть змогу провести через Верховну Раду новий варіант закону про Кабінет Міністрів, який звизить повноваження Прем'єра і розширить президентські функції. «Представники БЮТ наразі розгублені, позаяк Ющенко зробив сильний хід, який послаблює позиції Ю. Тимошенко», – констатує політолог.

На думку деяких експертів, призначення Р. Богатирьової на посаду секретаря Ради нацбезпеки і оборони дестабілізує ситуацію в Україні. Таку думку висловив політолог В. Малинкович. «Це дуже ускладнить ситуацію в Україні і дестабілізуватиме її», – сказав він. За його словами, ситуація нагадує 2005 р., коли РНБО очолював П. Порошенко, чий конфлікт з тодішнім Прем'єром Ю. Тимошенко призвів до відставки її уряду. Водночас В. Малинкович відзначив, що в даний час позиція Президента слабша, ніж тоді, а електоральна підтримка Прем'єра більша. На його думку, призначення Р. Богатирьової секретарем РНБО незрозуміло і для виборця, який голосував за пропрезидентську силу, – НУ – НС, тому на наступних виборах частина цих голосів перейде до Ю. Тимошенко.

На думку В. Малинковича, нова посада Р. Богатирьової лише підтверджує формування блоку між Секретаріатом Президента та Партією регіонів. Передусім тієї його частини, що пов'язана з Р. Ахметовим. «Віктор Балоба та Борис Колесников створили другий центр влади у країні. Це дуже небезпечно», – зазначив політолог.

На його думку, ситуація гостріша, ніж у 2005 р., коли секретарем РНБО був П. Порошенко. Тоді він та В. Ющенко, підкреслює політолог, представляли одну й ту ж саму політичну силу. Сьогодні фактично створено паралельний уряду інститут влади, де союзниками будуть Президент та Партія регіонів.

Також В. Малинкович відзначив і те, що, делегуючи свого представника в РНБО, – важливий державний орган, контролюючий силові структури, – Партія регіонів не може вважатися опозицією.

У цілому експерти, аналізуючи подію, відзначають, що дивлячись на загальний напрям діяльності В. Ющенка як політика, що намагається згладити суперечності в політичній сфері України і максимально розчистити собі поле для маневру, цей крок можна зрозуміти саме в такому значенні. На їхню думку, глава держави матиме з цього певні дивіденди. Як відомо, В. Ющенко після виборів дав зрозуміти бажаність створення широкої коаліції за участі Партії регіонів. Таку позицію Президента ряд оглядачів розглядає як підготовку бази для майбутніх президентських виборів, шанс виграти які для В. Ющенка може надати підтримка з боку Партії регіонів. Зрозуміло, що вся партія цього не зробить, а от частина її може підтримати В. Ющенка. Не секрет, що серед «регіоналів» немає повної єдності. Є група В. Януковича, а є група Р. Ахметова

– Р. Богатирьової – Б. Колесникова, і завдання цих груп не завжди збігається. Якщо пригадати, що Президент недавно вручив Б. Колесникову орден «За заслуги», то висновок напрашується сам собою. В. Ющенко – за коаліцію з Партією регіонів, але без В. Януковича.

Крім того, експерти вважають, що В. Ющенко, призначаючи Р. Богатирьову главою РНБОУ, розраховує на послаблення опозиційної налаштованості Партія регіонів. Адже, якщо представник опозиції обіймає державний пост такого рівня, це може розглядатися як розділення опозицією відповідальності за ситуацію в державі з провладними політичними силами. Ще один момент – на Р. Богатирьову можуть цілком заслужено повісити ярлик «колабораціоніста», хай навіть не публічно. Їй почнуть менше довіряти в самій партії, не говорячи вже про традиційних виборців ПР, які, як відомо, дотепер живуть стереотипами про розколену державу і можуть явно сприйняти це як зраду партійним принципам. Це може понизити рейтинг кандидата від ПР на президентських виборах-2009.

Ще один чинник, який варто враховувати, – те, що Р. Богатирьова до парламенту цього скликання вже не повернеться як депутат. А це означає, що В. Ющенко в будь-який відповідний для цього момент може її звільнити з посади секретаря РНБО. І таким чином позбавити статусу публічного політика, обмеживши медіа-ресурси в основному партійною і навколопартійною пресою.

Але найголовніше – результатом призначення Р. Богатирьової на посаду секретаря РНБО може стати фактичний розкол у Партії регіонів. «Адміністративна частина» «регіоналів», до якої належить і формальний лідер партії В. Янукович, виступає з позиції «жорстких опозиціонерів», яким потрібна або повна влада, або повна відмова від розділення відповідальності з коаліцією і урядом. «Фінансова» ж частина, до якої належать, зокрема, Р. Ахметов і Б. Колесников, навпаки, сповідують принцип: «Краще мати хоч якусь владу, ніж не мати зовсім». І це в реаліях України може бути доцільним, адже будь-який потужний бізнес в Україні в опозиції відчуває себе некомфортно. Р. Богатирьова, як відомо, близька саме до «фінансистів» у середовищі «регіоналів». Таке підвищення на посаді представника одного крила викличе неприйняття у тих, хто належить до іншого крила, особливо враховуючи їх різні погляди на поведінку своєї політичної сили в рамках опозиційної діяльності. Намагаючись інтегрувати одну частину опозиції у владу, Президент тим самим відштовхує від неї іншу частину, якій потрібна влада як така, а не владні преференції для бізнесу.

Отже, несподіване призначення Р. Богатирьової може бути не тільки чинником, який стримає уряд Ю. Тимошенко від надмірно радикальних кроків і зробить його більш лояльним у відносинах із Секретаріатом Президента, але і «відкладеним ударом» по Партії регіонів як потужній і цілісній опозиційній силі у парламенті. А у віддаленішій перспективі – кроком до початку повного переформатування політичного простору України.

Призначення Р. Богатирьової цілком здатне відіграти роль каталізатора і прискорити багато процесів, що мають поки латентний характер. Оскільки, на перший погляд, істотно постраждали інтереси і Партії регіонів, і БЮТ, це буде

об'єктивно штовхати Ю. Тимошенко і В. Януковича назустріч один одному. Тільки сумісні злагоджені дії можуть врятувати ці сили від розпаду і від повного переформатування політичного простору (*В ПР розброд и шатание // <http://oligarh.net>. – 2007. – 25.12; Призначивши Богатирьову секретарем РНБО, Президент спростував будь-які претензії “регіоналів” щодо кадрових репересій! // <http://www.kirovograd.net>. – 2007. – 25.12; Герман впевнена, що Богатирьова партію не розколе // <http://deputat.org.ua>. – 2007. – 25.12; «Регионалы» отпустили Богатыреву в автономное плавание // ProUA <http://www.proua.com>. – 2007. – 27.12; Тарасюк указал Президенту на его ошибки // DailyUA (<http://www.daily.com.ua>). – 24.12; В БЮТ опасаются, что назначение Богатыревой повлечет отставку Тимошенко // <http://www.proua.com>. – 2007. – 25. 12; Троянский конь для оппозиции // ВОВРЕМЯ.info (<http://www.vovremya.info>). – 2007. – 27.12; Слабінська С. Призначення Богатирьової загострить політичну ситуацію // Газета по-українськи. – 2007. – 26.12; Хрусталева А. Куда вы, Раиса Васильевна? // Комсомольская правда в Украине. – 2007. – 26.12; Базак О. Акела не промахнулся // Молодь України. – 2007. – 27–31.12; Смалюхівська О. Богатирьова конкуруватиме з Тимошенко // Газета по-українськи. – 2007. – 28.12; Леонтьев А. «Титаник» в стакане воды // Газета 2000. – 2007. – 28.12. – 2008. – 3.01).*

Ю. Якименко, мол. наук. співроб.

Украинское профсоюзное движение: состояние и перспективы

Одной из особенностей украинского профсоюзного движения, на которую чаще всего обращают внимание эксперты, является противоречие между декларируемыми профобъединениями задачами и целями и реальной общественно-политической практикой, в которую они оказываются вовлеченными. Объективные основания этого противоречия заключаются в особенностях пути, который прошли украинские профсоюзы как «наследники» профдвижения советского периода, когда профсоюзы занимали принципиально иное место в общественной жизни.

По мнению специалистов, процедуры трипартизма (договорных отношений между тремя субъектами – властью, объединениями работодателей и объединениями наемных работников) в Украине действуют по большей части формально. Вследствие институциональной несформированности профсоюзное движение в большинстве случаев выступает сегодня как субъект обслуживания коммерческих или властных интересов и не обеспечивает надежной защиты социально-трудовых прав граждан. Впрочем некоторые обозреватели подчеркивают, что в отдельных сферах трудовой деятельности уже создаются независимые, активные профсоюзы, ориентированные на выполнение своих действительных задач. В СМИ часто высказывается мнение, что главный

фактор развития профсоюзного движения, опирающегося на профессиональную самоорганизацию людей и их умение отстаивать свои права и интересы общими усилиями, – формирование конкурентной среды в сфере деятельности институтов гражданского общества. Считается, что чем больше будет создаваться новых независимых профсоюзов в различных сферах, тем больше будут ослабляться позиции «постсоветских профсоюзных рудиментов», которые, используя значительные имущественные активы, демонстрируют сосредоточенность на узкокорпоративных интересах.

Политизированность профсоюзов довольно четко проявилась в ряде эпизодов политической жизни страны последнего времени.

Накануне досрочных парламентских выборов-2007 лидеры профсоюзных организаций обсудили роль профсоюзов в ходе грядущей избирательной кампании.

Тогда народный депутат пятого созыва А. Стоян высказал мнение, что профсоюзы должны поддержать на будущих выборах мощную политическую партию, представленную в парламенте, чтобы иметь своих представителей в высшем законодательном органе. В то же время он осудил намерение главы Федерации профсоюзов Украины А. Юркина идти на выборы вместе с партией «Единство». М. Якибчук, председатель Национального форума профсоюзов Украины (НФПУ), тогда высказал мнение, что профсоюзы и так заангажированы, а должны защищать не интересы партий, но интересы людей труда. По его мнению, «успех профсоюзного движения зависит от того, чтобы профсоюзы были равноудалены от всех политических сил». «Именно то, что профсоюзы заангажированы, является одной из причин отсутствия сильного профсоюзного движения, – считает глава НФПУ. – Втягивать профсоюзы в разные политические движения – это значит разваливать профсоюзы как таковые, это значит уничтожать рейтинги руководителей профсоюзов, уничтожать доверие к профсоюзам».

Но профсоюзам не удавалось оставаться в стороне от политики.

Это, в частности, касалось свободных профсоюзов железнодорожников, которые объявили о бессрочной сидячей забастовке машинистов локомотивов и путейных рабочих, если министр Н. Рудьковский не уйдет в отставку. Звучали также заявления о якобы готовящемся на железной дороге теракте. Забастовка вскоре была отменена, но этот эпизод дал повод СМИ говорить о использовании профсоюзов в политических целях. Хотя поводов для радикальных действий у железнодорожников, помимо несостоявшегося теракта, было и остается достаточно. Так, глава СПЖУ Г. Недвига неоднократно указывал на напряженность обстановки на всех шести железных дорогах Украины – изношенность локомотивов, отсутствие запчастей, искусственное продление срока эксплуатации дорог, уменьшение заработка при увеличении пробега машинистам локомотивов и т. д.

Как пример использования профсоюзов в «коммерческих» целях, СМИ приводили позицию профсоюзного комитета ОАО «Турбоатом», который объявлял обоснованным и закономерным вхождение предприятия в состав концерна «Укратомпром», исходя из интересов государства и трудового

коллектива. Об этом было сказано в письме на имя Президента Украины, подписанное главой профсоюза Г. Мошенским. В письме говорится, что, учитывая специализацию предприятия по выпуску турбинного оборудования для атомных электростанций, наличие производственных мощностей, специального оборудования, коммуникаций и оснастки, „Турбоатом” ощущает необходимость в загрузке предприятия заказами для атомной энергетики. Многие журналисты выразили недоумение заинтересованностью профсоюза внешнеэкономическими делами «Турбоатома», подчеркивая, что в этом видна неприкрытая цель руководства предприятия войти в состав «Укратомпрома», «загребая жар» руками профсоюзного комитета.

Одной из наиболее заметных попыток использования профсоюзов в политических целях стала информация о создании накануне досрочных парламентских выборов блока в составе Федерации профсоюзов Украины, партии «Единство», Партии вольных демократов и Всеукраинской черновыльской народной партии. Целью этого «технологического» проекта обозреватели называли раскол электората Партии регионов. М. Волюнец, глава Независимого профсоюза шахтеров Украины, высказывал мнение, что представители ФПУ, «скопмрометировавшие себя разбазариванием профсоюзного имущества», рассчитывают на то, что люди сейчас имеют относительно невысокий уровень доверия к политикам. СМИ сообщали также о том, что к этому политическому проекту имеют отношение политтехнологи из России.

Еще одна «профсоюзная» партия, принявшая участие в выборах, – Всеукраинская партия трудящихся (ВПТ). В адрес этого объединения и его лидера, председателя Национального форума профсоюзов Украины М. Якибчука, звучало много критики, особенно со стороны коллег по продвижению. Так, Национальная конфедерация профсоюзов Украины в своем заявлении высказала мнение, что ВПТ «в одностороннем порядке присвоила себе право представлять профсоюзы Украины на внеочередных выборах в Верховную Раду». «Горстка... обанкротившихся профсоюзных лидеров «желтых», «коммерческих» и им подобных псевдопрофсоюзов, под флагом ВПТ решили трудоустроиться в Верховной Раде. Традиционно... всех членов профсоюзов уже автоматически зачисляли в сторонники партии. Нас продолжают обманывать и дискредитировать, теперь уже изнутри профсоюзной среды. Дериван профсоюзов начался! Так называемые независимые профсоюзы... вместе со старыми профсоюзами окончательно разваливают профсоюзное движение, разбазаривая профсоюзные ценности и углубляя кризис в профсоюзном движении. Для профсоюзного движения очень опасно явление, когда человек возглавляет политическую партию и одновременно его считают профсоюзным лидером. Тут либо политика, либо профсоюзная деятельность... Мы осуждаем такие формы и методы работы ВПТ и не воспринимаем ее как политическую силу, способную решить вопросы жизнедеятельности профсоюзов. Считаем ее действия такими, которые паразитируют на профсоюзной среде, а ее лозунги – игрой и

манипуляцией на профсоюзных ценностях», – говорится в заявлении НКПУ, подписанном ее лидером П. Петриченко.

В то же время и теория, и практика деятельности профсоюзов в разных странах мира доказывает, что, так или иначе, но профсоюзы неминуемо включаются в политические процессы.

Резолюция МОТ «О независимости профсоюзного движения» от 26 июня 1952 г. даже содержит предостережения и принципы, которые имеют существенное значение для защиты свободы и независимости профсоюзного движения и его фундаментальной задачи по улучшению социального и экономического благосостояния трудящихся: «Если профсоюзы в соответствии с национальным законодательством и практикой соответствующих стран и по решению своих членов принимают решение об установлении отношений с политической партией или совершении конституционных политических действий как способа достижения их социально-экономических целей, такие политические отношения или действия не должны носить такой характер, который скомпрометирует продолжение профсоюзного движения или его социально-экономические функции, независимо от политических изменений в стране. Правительства в своем желании сотрудничать с профсоюзами для совершения своей социально-экономической политики должны признавать, что значимость подобного сотрудничества в значительной степени зависит от свободы и независимости профсоюзного движения как существенного фактора в деле содействия социальному прогрессу, и не должны пытаться превратить профсоюзное движение в инструмент для реализации политических целей, и не должны также пытаться вмешиваться в обычные функции профсоюзного движения, принимая во внимание его свободно установленные отношения с политической партией».

Урок по созданию «профсоюзной партии» и участию в выборах заключается в том, что и профсоюзам Украины, и тем, кто пытается использовать организованные профсоюзы с политической целью, необходимо осознать разницу между профсоюзной и политической деятельностью, между участием работников в принятии решений, которые влияют на экономическое благосостояние и условия труда, и идеологией, между лоббированием отдельных вопросов «для себя» и побуждением к социально-экономическим изменениям на пользу всего общества. По мнению многих обозревателей, сегодня проблема заключается не в том – принимать участие профсоюзам в политике или нет. Более того, исторический период развития украинского общества, состояние коллективов приватизированных предприятий настоятельно требует такого участия. Хотя среди экспертов нет единого мнения по вопросу, существуют ли сегодня реальные предпосылки для создания партий профсоюзами, большинство из них уверены в необходимости такой консолидации трудящихся, такого идеологического единства и желания политических изменений, которые потенциально могут привести к созданию мощной профсоюзной партии. Главную роль в этом процессе должны исполнять действенные независимые профсоюзы. Только с накоплением критической массы «символического капитала» и практического опыта в

защите прав наемных работников профсоюзы смогут выйти на уровень политического влияния.

Необходимо все же отметить, что в самой профсоюзной среде распространено скептическое мнение по вопросу, способны ли сегодня профсоюзы стать настоящими защитниками наемных работников, в особенности, когда речь заходит об использовании профсоюзного имущества, которое досталось «официальной» Федерации профсоюзов Украины от СССР. Так, еще весной 2007 г. М. Волынец, глава Конфедерации свободных профсоюзов Украины, обвинил Федерацию профсоюзов Украины в том, что она не вмешивается в конфликты между рабочими и правительством, занимая выжидательную позицию, а также в том, что ФПУ «узурпировала имущество, которое принадлежит всем профсоюзам Украины». В свою очередь секретарь ФПУ Ю. Кулик заявил, что они готовы к диалогу со всеми профсоюзными организациями и не видят проблем с распределением профсоюзного имущества. В то же время глава Фонда госимущества В. Семенюк, обещавшая наполнить бюджет-2008 деньгами, полученными после приватизации имущества профсоюзов Украины, заявляла, что украинские профсоюзы не хотят проводить инвентаризацию и показывать, куда делось это имущество. В связи с этим многие эксперты прогнозируют в ближайшем будущем «передел собственности» профсоюзов.

В начале лета 2007 г. этот вопрос обсуждался на круглом столе в УНИАН при участии главы Национального форума профсоюзов Украины М. Якибчука, бывшего главы Федерации профсоюзов Украины А. Стояна, секретаря Национальной конфедерации профсоюзов Украины П. Петриненко, других профсоюзных деятелей и представителей правительства. На мероприятии под названием «Кому будет принадлежать имущество профсоюзов?» шла речь о разворовывании профсоюзного имущества, масштаб которого превышает три «Криворожстали», а также о Комиссии по имуществу профсоюзов, созданной правительством В. Януковича. В частности, была сказано, что профсоюзы недополучили 1 млрд 913 млн грн после продажи главой Федерации профсоюзов Украины А. Юркиным восьми санаториев «Трускавецкурорта», и этот эпизод – только один из многих.

М. Якибчук заявляет: «В нашей стране отработано несколько способов «честного» приобретения профсоюзного имущества. Наиболее популярная схема осуществляется путем смены формы собственности. После провозглашения независимости все эти объекты принадлежали Федерации профсоюзов Украины и Фонду социального страхования по временной утрате трудоспособности. Сейчас руководство Федерации профсоюзов переводит закрытые акционерные общества в открытые, что дает возможность практически любому человеку или организации приобрести акции и полностью выкупить лакомые объекты. Еще один способ – так называемое отчуждение земли. Частное лицо или организация обращается в Федерацию с просьбой выделить определенный участок на территории профсоюзного объекта. Причем по документам он предоставляется совсем бесплатно».

Для того чтобы разыскать «пропавшие» профсоюзные средства, в апреле 2007 г. правительство создало специальную комиссию, в состав которой вошли представители правительства, организаций работодателей, депутаты различных уровней и всего три представителя профсоюзов. По словам главы НФПУ М. Якибчука, «к сожалению, наши предположения относительно неэффективности действий комиссии в таком составе подтвердились... – вопрос так и не сдвинулся с мертвой точки. По его мнению, «имущество профсоюзов должно принадлежать и совместно использоваться всеми профсоюзными организациями – было бы преступлением отобрать это имущество в профсоюзных организаций, но также было бы неправильно распределить это имущество между разными организациями».

Недавно руководство НФПУ вновь заявило о необходимости создания единого фонда имущества всех профсоюзов. «Мы предлагаем создать Фонд профсоюзного имущества, которое управлялось бы всеми профсоюзами», – сказал М. Якибчук. По его мнению, этот фонд должен руководить всеми объектами санаторно-курортного назначения и основными средствами производства, которыми владеет ФПУ. Таким образом, все профсоюзные организации смогут принимать участие в управлении профсоюзным имуществом. М. Якибчук также напомнил, что 1 января 2008 г. заканчивается срок действия моратория на отчуждение профсоюзного имущества. Кроме того, заявил он, работа правительственной комиссии, созданной соответствующим законом, оказалась неэффективной, поскольку инвентаризацию профсоюзного имущества провести не удалось. «Нас волнует, что будет через месяц. Еще действует мораторий, но отчуждение имущества профсоюзов совершается по другим схемам», – говорит М. Якибчук. Форум профсоюзов также настаивает на подписании нового Генерального соглашения между профсоюзами и правительством Украины, в частности, правительству будет предложена «новая дорожная карта», в которой будут четко определены самые важные пункты повышения уровня заработной платы, переход к полной тарифной сетке.

На социальных вопросах акцентирует внимание и Федерация профсоюзов Украины. В октябре в открытом обращении к Президенту, Кабинету Министров, руководителям местных органов исполнительной власти, органам местного самоуправления, всеукраинским организациям товаропроизводителей, политическим партиям – победителям парламентских выборов 2007 г. президиум ФПУ от имени членов профсоюзов выразил «глубокое возмущение резким и непрерывным ростом цен на продовольственные товары». «В средствах массовой информации постоянно муссируется мысль о якобы неминуемом значительном повышении цен на хлеб, тарифов на жилищно-коммунальные услуги. В отдельных регионах такое повышение уже началось», – отмечается в обращении.

Профсоюзы подчеркивают, что рост цен объясняется засухой в южных регионах, неурожаем зерновых, масличных, овощных культур, ростом мировых цен на зерно. Однако опыт предыдущих лет показывает, что такие масштабы недорода не являются критичными для экономики Украины. «Увлечшись парламентскими выборами, борьбой за власть, политические партии своими

социальными обещаниями подогрели инфляционные ожидания», – говорится в обращении. «Государственная власть оказалась не готовой противостоять ценовому скачку. В частности, своевременно не был спрогнозирован такой масштаб роста цен, не оценены возможные негативные последствия уже известных заранее природно-климатических, политических, макроэкономических факторов. Это свидетельствует об отсутствии последовательной государственной ценовой политики», – подчеркивают профсоюзы. «Фактически бессильными существенно повлиять на спекулятивное повышение цен оказались государственные контролирующие органы, хотя монопольное поведение производителей очевидно во всех секторах продовольственного рынка», – подчеркивается в обращении ФПУ. Профсоюзы предложили средствами государственного регулирования остановить вымывание из внутреннего рынка зерна, подсолнечного масла, другого продовольственного сырья и продуктов питания; обеспечить сохранение производства в каждом регионе социальных сортов хлеба, продуктов первой необходимости по доступным для малообеспеченных семей ценам. Также, по мнению профсоюзов, необходимо пересмотреть размеры заработной платы, пенсий, социальных выплат с целью компенсации потери населения от уже произошедшего повышения цен, обеспечения конституционных прав граждан на достаточный жизненный уровень. В документе предлагается и ряд других мер для улучшения ситуации в этой сфере. «Требуем от политических партий – победителей выборов в Верховную Раду Украины отбросить политическое противостояние.., обеспечить эффективную работу новоизбранного парламента, сформировать законодательные и организационные основы для стабилизации цен, недопущения таких скачков в будущем, надежной социальной защиты людей», – подчеркивается в обращении ФПУ.

Федерация профсоюзов также призывает Президента В. Ющенко, Верховную Раду, Кабинет Министров и объединенные организации работодателей усилить борьбу с бедностью. Об этом говорится в обращении к Федерации работодателей. Федерация профсоюзов отмечает неэффективность применяемых методов борьбы с бедностью. «Анализ показателей бедности в Украине и ее регионах по данным 1999–2007 годов свидетельствует, что общий экономический рост не привел к резкому уменьшению масштабов бедности», – говорится в обращении. В частности, Федерация профсоюзов отмечает, что 28,2 % населения Украины относится к категории бедных, а 15 % – к категории нищих. «Это свидетельствует о необходимости внедрения более действенных методов со стороны органов государственной власти, местного самоуправления, работодателей для преодоления бедности», – говорится в обращении. Федерация профсоюзов призывает власти способствовать росту уровня занятости населения, уменьшению безработицы, повышению минимальных гарантий оплаты труда. «Уже с 2008 года минимальная заработная плата должна быть установлена на уровне прожиточного минимума, чтобы законодательно гарантировать выведение работающих за границу бедности», – подчеркивается в обращении. При этом Федерация профсоюзов

утверждает, что размер прожиточного минимума должен определяться по законодательным нормам с учетом научно обоснованных расчетов. По мнению Федерации профсоюзов, это даст возможность также повысить пенсионное обеспечение. Федерация также призывает власти обеспечить функционирование системы социальной помощи для малообеспеченных семей и семей с детьми-инвалидами. ФПУ заявляет, что эти меры будут способствовать выполнению базовых условий европейской интеграции по улучшению качества жизни населения.

Что касается перспектив развития профсоюзного движения Украины, то, как упоминалось выше, большинство экспертов сегодня подчеркивают важность становления действенных независимых профсоюзов, имеющих политический вес, но не идущих в фарватере основных политических сил страны.

По словам В. Небоженко, ситуация, сложившаяся в отечественном профдвижении, «необычна», поскольку «по законам политического развития, при сильном капитализме появляется и профсоюзное движение. Это потом оно попадает в зависимость от региональных структур или мафии. Это очень верное средство нейтрализации развития левого течения, по крайней мере, так было в Европе. У нас уже 15 лет капитализм, но независимых профсоюзов, и вообще сильных профсоюзов, так и не появилось. Украина – промышленная страна, и полное отсутствие интереса у работников к защите своих прав и возможностей несколько удивляет. Но при этом существуют старые постсоветские профсоюзы, которые активно используются в политической борьбе, или новые, так называемые независимые профсоюзы, которые носят грантовую природу – созданы, как правило, по западным вариантам. Поэтому, конечно же, профсоюз стране нужен, потому что нельзя рассчитывать на моральность или высокие человеческие качества украинских и зарубежных капиталистов, которые работают в Украине. Поэтому, конечно же, отсутствие сильного профсоюзного движения является очень крупным недостатком, гораздо более сильным, чем отсутствие развитой степени свободы слова. Поэтому я считаю, что повышение роли профсоюзов, не контролируемых государством или отдельными политическими кланами, крайне необходимо для Украины, гораздо более важно, чем сегодняшние экономические реформы».

В. Малинкович высказывает убеждение, что профсоюзное движение должно быть реформировано и должно быть основной политической силой, поддерживающей социальные требования населения. «Я абсолютно убежден, что именно на базе профсоюзного движения должны строить свою политику левые партии, или те, кто будет на левом фланге. Пока там никого нет: социалисты решили пойти во власть, коммунисты – уходящая партия, так что, к сожалению, это место пустое, но думаю, что там появятся левые партии, которые будут тесно сотрудничать с независимыми профсоюзами. Потребность в независимых профсоюзах крайне высока – без этого социальные права не будут защищены. Их роль важнее даже роли политиков, потому что на каждом предприятии надо защищать требования коллективного договора: чтобы он

составлялся с учетом интересов наемных работников и выполнялся, что очень важно. Я абсолютно убежден, что надо радикально реформировать наше профсоюзное движение и его роль должна повышаться», – заявляет эксперт.

Подводя итог, подчеркнем – вектор дальнейшего развития профсоюзного движения Украины будет определяться ситуацией с созданием независимых, способных на радикальные действия профсоюзов, включением их в «большую» политику в качестве самостоятельной силы и развитием в стране нового левого движения по инициативе «снизу», независимо от «официальных левых» партий. Пока же профдвижение, несмотря на периодическую активизацию, функционирует в основном благодаря определенной инерции и не имеет самостоятельного значения, полностью оставаясь в рамках логики противостояния крупнейших политических партий и практически не имея возможности выйти за эти рамки в силу отсутствия объективных оснований для собственного качественного обновления.

Н. Устаев, мол. наук. співроб.
Інституту стратегічних досліджень при Президенті України

Наркоагрессия. Афганистан и его соседи

Урожай афганского мака в 2007 г. стал рекордным.

Проблема глобального распространения наркомании является знаковой для конца XX – начала XXI в. При этом процветающие страны Запада выступают в качестве основного потребителя наркотиков, а депрессивные регионы третьего мира – как их поставщики. Здесь достаточно вспомнить такие одиозные словосочетания, как «Золотой треугольник» (Лаос, Камбоджа, Таиланд), «Золотой полумесяц» (Афганистан, Пакистан, Иран) или «Андская группа» (Перу, Боливия, Венесуэла, Колумбия). Разумеется, наркотики активно потребляются и, так сказать, «по месту изготовления...».

Проблема производства и распространения наркотиков актуальна и для Украины. В 1999 г. в Украине был принят Закон “Об обращении в Украине наркотических средств и психотропных веществ”, позволяющий сеять опиумный мак.

Принятие “макового” закона превратило Украину из импортера наркотиков в экспортера. На территории государства производится 85 % “своих” наркотиков, которые поставляются в основном в Россию, Беларусь, Молдову. В западные страны – нет, поскольку там другая культура потребления наркотиков.

На сегодня маком засевают гектары украинской земли. При этом контроль за тем, куда идет маковое сырье, практически отсутствует. Ежегодно все новые и новые фермерские хозяйства получают лицензии на посевы мака, при этом отечественного мака на рынке – 10 %, а 90 % покупается из соседних стран.

В настоящее время проблема наркомании, а также производства и сбыта наркотиков превратилась в одну из центральных угроз и для безопасности

постсоветского пространства. Она представляет собой один из ключевых аспектов политики в Центральной Азии, где ситуация с наркотрафиком не только не улучшается, но – в последние годы – и существенно ухудшается.

Причины этого очевидны, поскольку основным поставщиком наркотиков в этот регион является Афганистан. Как известно, после падения режима талибов, несмотря на все усилия мирового сообщества, производство наркотиков в этой стране только увеличилось. Трудно, естественно, заставить население страны, которое многие годы занималось исключительно выращиванием опиумного мака, разводить сельскохозяйственные культуры.

Хотя режим талибов свергнут уже несколько лет назад, согласно Экспертному докладу Центра ООН по борьбе с наркотиками и преступностью, опубликованному в его Венской штаб-квартире в ноябре 2004 г., культивирование мака в Афганистане возросло на 64 % по сравнению с 2003 г. и достигло беспрецедентного уровня. Только за 2004 г. плантации мака увеличились до 131 тыс. га по сравнению с 80 тыс. в предыдущем году. По подсчетам специалистов ООН, было собрано 4200 т опия. Из этого сырья можно было бы получить 420 т героина. Получается, что Афганистан в 2004 г. поставил на мировой черный рынок 87 % наркотического сырья. В настоящее время в стране посевы опиумного мака существуют во всех 34 провинциях, хотя раньше мак выращивался только в отдельных регионах. В настоящее время в Афганистане мак представляет собой самую доходную сельскохозяйственную культуру, и, соответственно, нет оснований для прогнозов о снижении его экономического значения в обозримом будущем (см. www.newsru.com от 18.11.2004 г.).

По мнению одного из ведущих международных экспертов, исполнительного директора Центра ООН по борьбе с наркотиками и преступностью Антонио Мариа Коста, к началу 2005 г. в Афганистане были самые крупные плантации опия в мире и самая высокая концентрация по производству наркотиков за всю историю страны. Причины этого также понятны: политическая нестабильность, экономическая разруха, в целом отсталая инфраструктура. В таких условиях в принципе сложно производить трудозатратную сельскохозяйственную продукцию, а вот опиум – довольно легко, также очень просто его хранить и перевозить.

Страны, соседствующие с Афганистаном, с тревогой ждут урожая каждой очередной осени. При этом от года к году он только растет. Кроме того, настораживает тот факт, что посевные площади мака все больше смещаются к приграничным с Таджикистаном северо-восточным провинциям.

Новое афганское руководство с самого начала было обеспокоено этими проблемами. Сразу после создания временной администрации был принят ряд соответствующих мер: вышел указ о запрете выращивать опиумный мак, было образовано национальное Агентство по борьбе с наркотиками, затем была объявлена кампания по ликвидации опиумных плантаций. В начале 2005 г. был одобрен план по системной борьбе с наркобизнесом. Он предусматривал создание институтов альтернативного ведения хозяйства, особых силовых структур по борьбе с наркотиками, специальных судебных органов, лечение

наркоманов и региональное сотрудничество. Планировалось, что к 2008 г. в стране производство наркотиков уменьшится на 75 %...

Однако опыт показал, что эти меры оказались неэффективными. Например, попытки уничтожения плантаций вызвали вооруженные столкновения с крестьянами. Что же касается урожая афганского мака этого года, то он в очередной раз стал рекордным.

Разумеется, мировое сообщество не стоит в стороне от борьбы с афганской наркоугрозой. Собственно, героин из этой страны проникает не только в Западную Европу, но и в сами США. Например, если в 1999 г. только 6 % потребляемого американцами героина имели афганское происхождение, то в 2003 г. – уже 15 %. В связи с этим США активно подключились к попыткам мирового сообщества остановить поток афганских наркотиков. Это выразилось в увеличении финансовой помощи: если в 2004 г. США выделили Афганистану на борьбу с наркотиками 127 млн долл., то в 2005 г. – уже 780 млн.

Как бы то ни было, несмотря на все вышеперечисленные меры, сложная и, более того, усложняющаяся ситуация в Афганистане способствует дальнейшему активному производству и экспорту наркотиков из этой страны в огромных масштабах.

В этой связи необходимы дальнейшие широкомасштабные меры мирового сообщества по стабилизации ситуации в Афганистане, активному вовлечению в борьбу с производством наркотиков миротворческих сил НАТО, в том числе с проведением войсковых операций по уничтожению нарколабораторий и посевов опийного мака и марихуаны.

Что касается соседей Афганистана, то здесь складывается следующая ситуация.

В Таджикистане, – постсоветском государстве, наиболее плотно связанном с Афганистаном, – высокий уровень коррупции правоохранительных органов и фактическое сращивание органов местной власти и управления с наркоструктурами привели к тому, что на сегодняшний день он превратился в крупнейшую перевалочную базу по организации и переброске крупных партий наркотиков в страны СНГ и далее в Европу.

С момента вывода российских пограничников из Таджикистана резко сократились объемы наркотиков, изымаемых на таджикско-афганской границе. С учетом малочисленности, недостаточной технической оснащенности и профессиональной подготовки, а также высокого уровня коррупции в таджикских пограничных войсках увеличились объемы поступления в страны СНГ афганского опия и героина через Таджикистан.

В этой связи необходимы, прежде всего, кардинально новые подходы к противодействию наркобизнесу в этой стране, основанные на политической воле высшего руководства, а также принятие мер по усилению антинаркотического заслона на южных рубежах СНГ.

Например, одной из таких мер было открытие в Душанбе представительства российского ведомства по борьбе с наркотиками, которое призвано усилить координацию совместных действий Госнаркоконтроля (ФСКН) России и Агентства по контролю за наркотиками при Президенте

Республики Таджикистан, а также использовать ресурсы обеих стран в этой сфере. В свою очередь представительства таджикского Агентства по контролю за наркотиками предполагается открыть в нескольких городах России.

В последние годы стала активизировать свою деятельность, направленную на противодействие наркобизнесу, Киргизия. В частности, представители Комиссии по контролю за оборотом наркотиков при Президенте страны встречались с руководством соответствующих служб Ирана, сотрудниками правоохранительных органов, внешнеполитического, таможенного и других ведомств, посещали специализированный кинологический центр и центр реабилитации для наркоманов. Совместно с иранскими коллегами определялись сферы для наиболее результативного приложения сил.

Правительство и Президент Киргизии демонстрируют понимание того, что успешно противостоять афганскому наркотрафику можно только коллективными усилиями. «Возможность использования территории Афганистана экстремистскими силами и наркотрафик из Афганистана являются одними из основных причин, влияющих на стабильность в Ферганской долине», – сказал тогда ещё и. о. Президента Киргизской Республики К. Бакиев на встрече глав государств-членов совета Организации договора о коллективной безопасности (ОДКБ) 23 июня 2005 г. в Москве. Также К. Бакиев отметил, что именно активизация наркобизнеса в Афганистане препятствует процессу урегулирования ситуации в этой стране. По словам К. Бакиева, именно наркобизнес дает финансовую подпитку антиправительственным силам, нанося огромный ущерб оздоровлению экономики в целом.

Что касается Узбекистана, то его руководство, особенно после событий в Андижане, уделяет огромное внимание пресечению наркопотока через свою территорию, на которой подпольно действуют филиалы ряда международных террористических организаций.

В связи с этим Узбекистан, объявив в качестве одной из приоритетных задач борьбу с международным терроризмом и экстремизмом, выделяет значительные суммы для подготовки специалистов и технического оснащения таможенных и пограничных пунктов. Для реализации этой задачи специалисты отдела по борьбе с незаконным оборотом наркотиков МВД республики работают в тесном сотрудничестве со специалистами аналогичных ведомств соседних Центральноазиатских стран, России и международных организаций.

В Казахстане Президент и правительство в течение последних нескольких лет предприняли ряд последовательных шагов в направлении организации эффективной борьбы с наркотиками. В этом смысле, помимо принятия в 1998 г. закона о наркотиках и Списка наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, подлежащих контролю в Республике Казахстан, следует отметить утверждение указом главы государства от 16 мая 2000 г. Стратегии борьбы с наркоманией и наркобизнесом на 2001–2005 гг. В этом документе концептуального характера нашла конкретное воплощение государственная политика страны в сфере установления эффективного государственного

контроля за оборотом наркотиков, противодействия их незаконному обороту и злоупотреблению ими.

В интересах объединения усилий всех государственных органов в реализации антинаркотической политики в Казахстане в соответствии с решением национального Совета безопасности был создан специальный орган. Сегодня это – комитет по борьбе с наркоманией и незаконным оборотом наркотиков Министерства внутренних дел, на который возложено решение широкого круга задач в указанной сфере. Это – орган, формирующий национальную политику в области наркотиков.

29 ноября 2005 г. указом Президента утверждена Государственная стратегия борьбы с наркоманией и наркобизнесом в Республике Казахстан на 2006–2014 гг.

В рамках борьбы с наркотиками Казахстан активно сотрудничает с другими заинтересованными государствами. Например, такое взаимодействие идет с США. Так ещё в 2004 г. отдел по борьбе с наркобизнесом и правоохранительной деятельности Посольства США передал Министерству внутренних дел Республики Казахстан специализированное оборудование, которое должно использоваться при досмотре машин на предмет наличия наркотических средств.

Летом 2007 г. в Астане было подписано соглашение между ФСКН России и Министерством внутренних дел Казахстана о сотрудничестве в борьбе с незаконным оборотом наркотических средств.

Наконец, говоря о Туркмении, следует отметить следующее: в связи с многолетней замкнутостью внешней политики этого государства, организовать сотрудничество по линии противодействия наркотрафику с правоохранительными органами этой страны до сих пор практически не удалось. Вместе с тем, по имеющимся данным, «туркменское направление» весьма активно используется международными наркоструктурами для поставок крупных партий опия и героина из Афганистана в страны СНГ и Европу. Собственно, в настоящее время фактически не ясна реальная ситуация с незаконным оборотом наркотиков в Туркменистане, объемы транзита опиатов через его территорию. В этой связи требуется скорейшая организация конструктивного диалога с новым руководством Туркменистана и других стран Центральной Азии, России и Европы по вопросам конструктивного противодействия наркомании и наркобизнесу.

Вообще, очевидно, что только совместными усилиями Россия, Европа, США, страны Центральной Азии, Китай и другие заинтересованные государства смогут эффективно противостоять наркоагрессии со стороны Афганистана.

В связи с этим, например, встаёт вопрос об использовании для борьбы с наркотрафиком механизмов сотрудничества в рамках Шанхайской организации сотрудничества (ШОС). Тем более, что ныне ШОС объединяет, в том или ином качестве, все сопредельные с Афганистаном государства, которые крайне заинтересованы в долгосрочной стабилизации обстановки в этой стране.

Надо отметить, что работа на этом направлении в рамках ШОС уже ведется. Еще в 2002 г. ШОС признала полезным создание антинаркотической системы безопасности по периметру границ Афганистана. В 2004 г. было подписано соглашение о сотрудничестве в борьбе с незаконным оборотом наркотиков.

Однако складывается впечатление, что по активности мер ШОС проигрывает другим структурам международного сообщества, в частности – НАТО.

Поэтому крайне актуально расширить и интенсифицировать взаимодействие стран ШОС на этом направлении. Ведь они, собственно, первыми принимают на себя удар афганской наркоагрессии. Соответственно, более других они заинтересованы и в подлинном урегулировании ситуации внутри и вокруг Афганистана, в умиротворении и восстановлении этой страны, поскольку, как показывает опыт, чисто пассивная оборона против наркоэкспансии бесполезна.

В сложившихся условиях, когда американское присутствие в Афганистане не в состоянии качественно улучшить ситуацию в этой стране, именно ШОС, как региональная межгосударственная организация, обладает естественным моральным правом заявить о своей ответственности за мирное урегулирование в Афганистане и должна действовать в соответствии с этим правом. В конечном счете, только так и можно переломить волну наркоагрессии.

Партійна позиція

О. Ворошилов, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.

Позиция Блока Литвина в новоизбранной Верховной Раде в отзывах СМИ

Блок Литвина, насчитывающий в новоизбранном парламенте 20 депутатов, пока не примкнул ни к коалиции, ни к оппозиции. Поэтому вполне естественно желание как первых (а коалиция имеет минимальный запас голосов), так и вторых привлечь «литвиновцев» на свою сторону.

Так, представители БЮТ накануне первого голосования по кандидатуре Премьера попытались договориться о поддержке с Блоком Литвина. Его лидер еще 6 декабря полушутя сказал, что его фракция проголосует за Ю. Тимошенко, если она включит в программу своего правительства 100 % предвыборной программы Блока Литвина.

Но после того как Ю. Тимошенко заявила, что после детального изучения этого документа она пришла к выводу, что все его положения вполне можно инкорпорировать в программу Кабмина, В. Литвин, по сути, отказался от своих слов, заявив: «Поздно. Это предложение нужно было делать полтора года назад. Сейчас они просто пытаются найти запас голосов». Он также отметил, что «пообещать можно все, а потом ничего не выполнить», и предложил

коалиции самостоятельно, без помощи других фракций «пройти тест на жизнеспособность».

Соратники В. Литвина единогласно поддержали своего лидера. В частности, народный депутат С. Гриневецкий подчеркнул, что Блок Литвина намерен четко отстаивать свою программную позицию. Коалиционное соглашение, предлагаемое демократической коалицией, по словам С. Гриневецкого, не устраивает Блок Литвина. На принципиальности «литвиновцев» акцентировал внимание еще один депутат от Блока Литвина Н. Шершун. «Нам предложили довольно высокие посты, – пооткровенничал он с «Комсомолкой». – Так и сказали: «Ставим условие – мы вашему небольшому блоку отдаем то-то и то-то, а вы за это поддерживаете принципиальные вопросы при голосовании».

О том, что Блок Литвина не будет голосовать за кандидатуру лидера БЮТ Ю. Тимошенко на пост Премьер-министра, еще накануне голосования говорил и один из лидеров блока М. Сирота, отметив, что, «на наш взгляд, это дело коалиции». Он пояснил, что, согласно европейским традициям, коалиция сама должна проголосовать за своего Премьер-министра и таким образом взять ответственность за формирование Кабмина и работу своего Премьера. «Разделять эту ответственность, думаю, не стоит», – считает народный депутат.

Он также отметил, что разделение парламента на большинство и оппозицию имеет во многом искусственный характер. «Мы не можем быть ни большинством, ни оппозицией, потому что коалиционный договор имеет множество положений, с которыми Блок Литвина принципиально не согласен. Это не только вопросы, связанные с профессиональной армией и возвращением советских долгов. ...Как мы можем отдать 125 млрд долларов утраченных вкладов советского Сбербанка? Эту и другие принципиальные позиции ее программы, которые невозможно реализовать, мы не принимаем. С другой стороны, большая часть наших программных положений схожа с программными положениями демкоалиции и их мы согласны реализовывать вместе. О какой нашей оппозиционности тогда может идти речь?».

Еще один депутат от Блока Литвина О. Зарубинский высказывал убежденность в том, что, голосуя за Ю. Тимошенко, фракция блока возложит на себя ответственность за дальнейшие действия правительства: «Есть коалиция. Она и будет голосовать и брать полную ответственность. Мы не будем чинить им никаких препятствий».

Свою позицию он пояснил тем, что Блок Литвина не входит в коалицию и поэтому не будет поддерживать Ю. Тимошенко: «Мы (фракция Блока Литвина) не входим ни в первое цветное образование (коалиция в составе БЮТ и НУ – НС), ни в другое цветное образование (оппозиция в составе фракции ПР и КПУ), мы независимы от них. Мы зависимы только от избирателей. Поэтому, соответственно, каким образом мы можем поддерживать выдвиженца от одного из этих цветных образований?».

На реплику, если Ю. Тимошенко пообещает включить некоторые пункты избирательной программы Блока Литвина в свою правительственную программу, изменит ли блок свою позицию, О. Зарубинский отреагировал

следующим образом: “Нас не удовлетворяет ее программа, в частности, оперативный мандат, или неприятие мажоритарной системы выборов, также часть экономических и финансовых вопросов... Разве этого не достаточно? У нее, тем более, есть своя программа. А сказать можно что угодно, но ведь ключевые позиции свои она же не сдаст?”

«Естественно, мы в коалицию не будем входить: это не соответствует нашим интересам», – заявил народный депутат, добавив, что блок не войдет и в объединенную оппозицию. Мы будем независимыми от политиков и от «цветных» образований в Верховной Раде, мы им ни на что не присягали. Мы зависимы только от народа!».

В этой связи политолог А. Ермолаев назвал заявление лидера БЮТ о включении в программу будущего правительства положений программы Блока Литвина либо заигрыванием, либо «пиарной, ничего не значащей фразой». Он отметил, что учет положений программы Блока Литвина в программе правительства имел бы смысл только при условии, если Блок Литвина был бы соучредителем коалиции. Но, при существующем парламентском расколе, для В. Литвина присоединение к коалиции означает роль младшего брата, на которую он вряд ли согласится, прогнозирует эксперт.

Как отмечает сайт «4post.com.ua», то что переговоры об альянсе с БЮТ и НУ – НС завершились провалом, вполне закономерно. Наоборот, было бы странно, если бы В. Литвин претендовал на второстепенные должности после четырех лет успешной работы спикером, но об условиях занятия этого кресла он не смог договориться.

А обозреватель интернет-издания «Фраза» считает, что «судя по всему, Владимир Литвин нацелился на участие в президентской кампании и не собирается размениваться по мелочам».

Также фракция Блока Литвина выступила против изменения способа голосования за назначение лидера БЮТ Ю. Тимошенко на должность Премьер-министра Украины. В этой связи В. Литвин напомнил, что законом о Кабмине и Регламентом ВР четко предусмотрено электронное поименное голосование во время голосования за назначение главы правительства. «Можно придумывать любые другие варианты, но это дезорганизует работу парламента», – сказал он. Кроме того, по словам В. Литвина, это создаст прецедент, и народные депутаты будут при любом удобном случае требовать поименного голосования. В. Литвин считает, что таким образом окончательно будет подорвано доверие к электронной системе «Рада». Он также напомнил, что процедура ad hoc применяется только при рассмотрении законопроектов, а не кадровых вопросов.

Отвечая на вопрос корреспондента ForUm'a, В. Литвин прокомментировал инициативу коалициантов голосовать за назначение Премьер-министра с места, поднимая руки, следующим образом: «Это приведет к разрушению ВР Украины, потому что завтра 150 депутатов предложат принять бюджет вставанием, тогда бюджет никогда принят не будет. Или, если ратификацию соглашений предложат голосовать бюллетенями то они не будут приняты».

По мнению В. Литвина, изменение формы голосования стало результатом поисков врага в лице Партии регионов. «Использование такой практики и изменение формы голосования под сомнительной мотивацией Регламента привели к тому, что у нас будет субъективизм, волюнтаризм и все это будет процветать в Верховной Раде Украины», – считает он.

Он также добавил, что система «Рада» работает безупречно. По его словам, никогда еще система «Рада» не использовалась в интересах той или иной политической силы.

В. Литвин призвал «не искать стрелочников» в сложившейся ситуации. «Верховной Раде нужно искать проблемы внутри себя», – сказал он, добавив, что необходимо наконец-то приступить к работе.

В то же время прошедшую в Верховной Раде процедуру голосования за Премьер-министра он считает безупречной. «Безупречное голосование, хотя сама процедура противоречит определению “открытое голосование”, – отметил В. Литвин. Он также высказал сожаление, что сегодня “позволяют себе трактовать Регламент, как кому захочется”.

Следует отметить, что нежелание «литвиновцев» присоединяться к коалиции вызывает критику со стороны ее представителей. Так, Ю. Луценко в интервью газете “Україна молода”, в частности, заявил: “Владимир Михайлович, который так принципиально рассказывает о недостатках всех политических сил, сам не хочет брать на себя ответственность. Он говорит, что нужно делать и то, и то, а сам тормозит конструктивную работу не меньше, чем Партия регионов”, – сказал он в интервью. В то же время Ю. Луценко напомнил, что коалиция открыта для фракции Блока Литвина.

В свою очередь не прекращают попыток привлечь представителей блока на свою сторону «регионалы», которые вслух выражали готовность поделиться с КПУ и Блоком Литвина причитающейся квотой в президиуме в обмен на документальное создание единого оппозиционного фронта, то есть в обмен на взятие коммунистами либо «литвиновцами» конкретных обязательств по отношению к «регионалам», к чему последние, в принципе, оказались не готовы, отмечает «Главред».

С. Гриневецкий в этой связи отметил, что фракция Блока Литвина не поддерживает договоренности фракций Партии регионов и КПУ относительно общего выдвижения кандидатуры на должность первого заместителя Председателя Верховной Рады, «поскольку это тоже является элементом политической коррупции». Как сказал С. Гриневецкий, именно политической коррупцией можно назвать действия, когда распределение должностей происходит по принципу: “Вы нам это, а мы вам то”.

Не намерены «литвиновцы» принимать участие и в работе «теневое» правительства, создать которое вместе с другими оппозиционными силами пообещал лидер Партии регионов В. Янукович. «Кроме разговоров, в этом теневом правительстве ничего не будет», – отметил В. Литвин.

Народный депутат С. Гриневецкий обратил внимание на то, что «теневое» правительство в Украине законодательно не определено, а «если теневое правительство на общественных началах – это как игра в «войнушки». По его

словам, поскольку у представителей официального и «теневое» правительства диаметрально противоположные взгляды, их сотрудничество вряд ли возможно.

“Мы не будем делегировать своих представителей в оппозиционное правительство, потому что Блок Литвина не считает себя в оппозиции”, – прокомментировал решение оппозиционного правительства В. Януковича для других участников оппозиции сохранить вакансии главы СБУ, государственной таможенной службы и министра культуры М. Сирота.

Вместе с тем народный депутат от фракции Партии регионов А. Толстоухов вполне допускает возможность создания широкой коалиции в составе Партии регионов, Блока Литвина и части депутатов блока “Наша Украина – Народная самооборона”.

Такое заявление он сделал во время интервью на радио “Свобода” 16 декабря.

Его коллега Е. Бондаренко в интервью “Кіевському телеграфу” обратила внимание на то, что во всех знаковых голосованиях, которые уже состоялись в парламенте (выборы спикера, утверждение кандидатуры Премьер-министра, персонального состава Кабмина), Блок Литвина участия не принимал. «Для нас это уже показатель того, что на текущем политическом этапе “литвиновцы” не считают для себя возможным сотрудничество с “оранжево-белой” коалицией. Я уже не говорю об участии в ней», – подчеркнула она.

Еще один представитель фракции Партии регионов В. Хара считает, что «цена вопроса для Литвина – это деньги и комитеты Рады. ...Это был гениальный ход Тимошенко: дать первоочередное право разбирать комитеты представителям маленьких партий в оппозиции, чтобы поссорить Партию регионов, Блок Литвина и КПУ», – отметил В. Хара (как известно, фракция Блока Литвина получила два комитета – бюджетный и по вопросам прав человека).

Пока же фракция Блока Литвина в Верховной Раде не намерена переходить в оппозицию, о чем заявил ее председатель В. Литвин. “Мы не будем входить в какие-либо оппозиционные объединения. Мы отдельная политическая сила, за нас не голосовали как за оппозицию”, – сказал он. В. Литвин также отметил, что его фракция пришла в Верховную Раду для конструктивной работы и поэтому в некоторых вопросах будет поддерживать позицию большинства, если та будет отвечать предвыборным обещаниям блока.

Впрочем, как считает директор Института глобальных стратегий В. Карасев, Блок Литвина вполне может пересмотреть свою тактику. Сейчас у него нет “золотой акции”, которая бы помогла выдвигать значительные кадровые и другие требования к будущим возможным коалиционным союзникам. Но в случае попыток создать широкую коалицию такая акция у В. Литвина появляется.

Эксперты также отмечают, что тактика фракции, впрочем, как и любой другой политической силы, диктуется не в последнюю очередь интересами стоящего за ней крупного бизнеса.

Так, политтехнолог, директор PR-группы Polittech, Т. Березовец подчеркивает, что бизнес не может работать без доступа к ресурсам, которые может предоставить только правительство, – в первую очередь, бюджета и приемлемых по цене энергоресурсов.

«Поэтому нынешнюю нерешенность фракции Блока Литвина можно бы было принять за принципиальную, если бы не считаться с интересами бизнеса, который стоит за ней. Проще говоря, Владимир Литвин смог бы переждать время в надежде на быстрый распад нынешней коалиции, а бизнес Виктора Пинчука и Василя Хмельницкого – со всей очевидностью нет».

Обозреватели СМИ отмечают, что, как и другим представителям крупного бизнеса, надоела ситуация «перманентной турбулентности» и Р. Ахметову. Поэтому он, как и многие другие игроки его калибра (группа «Приват», В. Пинчук, ИСД и др.), ведет многоплановую игру, выстраивая собственную систему сдерживаний и противовесов.

Как говорят в кулуарах Верховной Рады, информирует в этой связи «Главред», Р. Ахметов присматривается к В. Литвину, «которого можно отлично разыграть в президентской кампании, если не в качестве главной карты, то в качестве ставки, которая сделает более стоворчивым В. Ющенко».

Что касается участия В. Литвина в президентской кампании, то оно практически не вызывает сомнения – «в противном случае В. Литвин рискует превратиться в практикующего политолога с депутатским значком», отмечает сайт «4post.com.ua». СМИ обращают внимание на то, что его избиратель сосредоточен в центре страны, но перспектива расширения электорального поля присутствует. Очевидные и необходимые ходы – четкое определение отношений со спонсорами своего блока, повышение авторитета парламента и посредством этого – своего собственного, борьба за выполнение пунктов предвыборной программы (причем главное – чтобы это выглядело как выполнение именно требований Блока Литвина, а не инициатива других игроков).

Кандидатуру В. Литвина на выборах Президента в 2010 г. может поддержать и Партия регионов, прогнозирует депутат Верховной Рады от фракции Блока Литвина М. Сирота. Он отмечает, что после формирования демократической коалиции роль и авторитет Партии регионов существенно уменьшаются. «Вполне возможно, что “регионалы” рассмотрят вопрос о необходимости поддержки нового фаворита, и им может стать Владимир Литвин», – считает народный депутат.

Он также подчеркивает, что на данный момент В. Литвин может существенно повлиять на ход президентских выборов 2010 г. М. Сирота уверен, что В. Литвин на следующих президентских выборах может претендовать как минимум на 10 %.

В целом же, несмотря на появившуюся в СМИ информацию о подводных течениях во фракции Блока Литвина (например, в интервью газете “День” доктор исторических наук, профессор кафедры политологии, научный директор Школы политической аналитики НАУКМА А. Гарань заявил, что во фракции Блока Литвина есть разновекторные интересы: если одна часть

тяготеет к «регионалам», то другая – к демократической коалиции), начало реальной работы парламента позволило «литвиновцам» доказать свою монолитность. По крайней мере, на нынешнем этапе фракция не голосовала за кандидатуру спикера А. Яценюка, не поддержала Ю. Тимошенко в качестве потенциального Премьера, но и не мешала ее избранию.

Заняв выжидательную позицию, Блок Литвина явно не хочет играть роль младшего партнера. Это связано и с президентскими амбициями самого В. Литвина, и с выгодой позиционирования блока как конструктивной политической силы, равноудаленной от одной и другой стороны, что значительно расширяет поле для маневра. Не примкнув к оппозиции, «литвиновцы» вполне могут себе позволить поддержать коалициантов по определенным вопросам, обеспечив тем самым работоспособность законодательного органа. И уже продемонстрировали это, когда синхронно с БЮТ и НУ – НС проголосовали за перерыв в пленарных заседаниях до тех пор, пока не зарегистрируют новых депутатов.

С другой стороны, не исключено, что уход «регионалов» и коммунистов в глухую оппозицию сплотит их оппонентов и подтолкнет к сближению с ними Блок Литвина, который станет обладателем уже не виртуальной, а реальной «золотой акции».

Вместе с тем позиция фракции Блока Литвина довольно красноречиво подтверждает тезис о провале попытки В. Ющенко реформировать политическую систему. Не определившись с парламентским статусом, «литвиновцы» фактически нивелировали главную идею Президента о создании такой Верховной Рады, где бы решающую роль играли не ситуативные группы, объединяющие голоса для лоббирования выгодных им законопроектов, а коалиционные и оппозиционные фракции, к которым можно было бы предъявить претензии как по сути содержания проектов законов, так и по процедуре их принятия.

В об'єктиві – регіон

А. Худий, влас. кор.

Перспективи харківської міської влади

На Харківщині залишається гострою ситуація навколо керівництва обласного центру. Протягом минулого року в місті відбувалось протистояння між різними політичними силами. Посада мера міста досить приваблива і, як вважають експерти, посісти її намагаються представники різних політичних сил. Теперішній мер зробив багато чого, щоб спричинити загострення ситуації в місті. Чим і скористалися його опоненти. Та й колишні його партнери не завжди задоволені роботою міської влади. Найбільш активно критикують мера і його оточення представники БЮТ та «Нашої України – Народної самооборони».

За інформацією ЗМІ, ще на початку грудня минулого року в Києві розпочався безстроковий пікет представників харківського БЮТ і жителів

Харківщини за створення слідчої комісії стосовно діяльності мера міста М. Добкіна і секретаря міськради Г. Кернеса і дострокову їх відставку з посад. Під стінами Секретаріату Президента, Кабінету Міністрів України, ГПУ, СБУ і МВС зібралося понад 200 «бютівців» і активістів Харкова.

Учасники акції вимагали «розслідування діяльності Добкіна і Кернеса!». Крім того, харків'яни також мітингували біля головних офісів політичних партій. До Партії регіонів вони вийшли з вимогою провести кадрову ротацію представників ПР у місті. Написи на транспарантах закликали до жорстких кадрових висновків з боку «регіоналів»: «Добкіна і Кернеса – геть з Харкова і Партії регіонів!», «Хто відповідь за Добкіна і Кернеса?» тощо.

Біля офісів БЮТ, «Нашої України», КПУ також відбувалися пікети з метою знайти підтримку своїх ініціатив. «Юля, врятуй Харків від беззаконня!», «Підтримайте створення слідчої комісії по Харкову!», «Закон один для всіх?!» – це лише окремі гасла харків'ян.

За словами пікетників, Харків перетворився з науково-інтелектуального центру в бандитський регіон, який живе «за законами джунглів». «У нас в місті – найвищі ціни на послуги ЖКГ, завищена вартість проїзду в громадському транспорті. Опалювальний сезон у Харкові почався із запізненням на місяць – хто за це відповідь? Поки люди знаходяться на межі виживання, у міськраді дуже ефективно ділять між собою державну землю. Перед виборами Салигін (голова Харківської обласної організації Партії регіонів) обіцяв нам наділи в рамках програми «Земля – людям». Народ нічого не отримав, зате Добкін, Кернес і Салигін отримали все», – зазначив один з пікетників.

У цей час близько 200 молодих людей провели пікет біля будівлі Харківського міськвиконкому і міськради на площі Конституції, вимагаючи відставки мера Харкова М. Добкіна і секретаря міськради Г. Кернеса.

Як повідомляли деякі ЗМІ, ще раніше з аналогічними вимогами пікети проходили під Верховною Радою України і Генпрокуратурою. Пікетуючі передали звернення за підписами на ім'я Генпрокурора України з проханням розібратися в питанні «розбазарювання землі».

За словами експертів, під час засідання Харківської міськради, 21 листопада 2007 р., був прийнятий ряд протизаконних рішень щодо землі. Зокрема, міськрада передала у власність 10,5 га землі фірмі «Гея» за ціною, значно нижчою за ринкову: 45 дол. за 1 кв. м при ринковій вартості в цьому районі не нижче 100–120 дол. за 1 кв. м. Як відомо, господарем і засновником фірми «Гея» є глава Харківського облвиконкому, голова Харківської обласної організації Партії регіонів В. Салигін. Експерти називають В. Салигіна найбільшим землевласником у Харківській області.

Крім того, земельні наділи отримали й інші підприємства, наближені до керівництва міста. Зокрема, «НПК-холдинг», президентом якого до 2006 р. був Г. Кернес; готель «Харків», пов'язаний з членом виконкому О. Давтяном, отримали право орендувати землю на 25 років; тисячу квадратних метрів отримав депутат облради В. Цюрток; трохи менше трьох тисяч квадратних метрів рада дозволила відвести І. Нетудихаті (те ж прізвище має начальник обласного управління земельних ресурсів).

Подібна інформація дала підстави опонентам міської влади Харкова перейти до більш рішучих дій. Вже 6 грудня близько 50 прихильників БЮТ пікетували Верховну Раду з вимогою створити слідчу комісію щодо діяльності місцевої влади Харкова. Зокрема, один з лідерів Блоку «Наша Україна – Народна самооборона» Ю. Луценко виступає за негайне створення слідчих комісій Верховної Ради з розслідування діяльності влади Києва і Харкова.

Депутати Верховної Ради від фракції Блоку Ю. Тимошенко (О. Фельдман, О. Ляшко) і від фракції Блоку «Наша Україна – Народна самооборона» (М. Катеринчук) також пропонують парламенту розслідувати порушення Конституції і законів мером Харкова М. Добкіним і секретарем Харківської міської ради Г. Кернесом. «Створення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України по розслідуванню обставин щодо фактів порушення Конституції, законів України міським головою Харкова М. Добкіним і секретарем Харківської міської ради Г. Кернесом сприятиме оголошенню дострокових виборів в Харкові», – вважає один з авторів проекту відповідної постанови, народний депутат О. Ляшко.

За його словами, незважаючи на те, що відповідно до домовленостей між НУ – НС і БЮТ, що рішення про проведення дострокових виборів у Києві і Харкові повинне бути одним з першочергових у парламенті, законодавчий акт із цього приводу ще не напрацьований. Більше того, за словами депутата, керівники Харкова стверджують, що підстав для проведення дострокових виборів сьогодні немає. «Я думаю, що якраз робота слідчої комісії сприятиме найшвидшому ухваленню відповідних законодавчих змін, які дозволять провести дострокові вибори, у даному випадку мера Харкова», – відзначив депутат.

О. Ляшко зазначив, що проект постанови передбачає, що перший звіт комісії повинен бути наданий через місяць її роботи. Проте, враховуючи кількість звернень жителів Харкова про порушення місцевої влади до ще нествореної комісії, звіт комісії може бути і раніше.

О. Ляшко переконаний, що діяльність комісії підтвердить наявність підстав для проведення дострокових виборів мера Харкова. Він прогнозує, що комісія передасть зібрані матеріали до правоохоронних органів для подальшого реагування.

За інформацією ЗМІ, 5 грудня в парламенті був зареєстрований проект постанови про створення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України для розслідування обставин щодо фактів порушення Конституції, законів України міським головою Харкова М. Добкіним і секретарем Харківської міської ради Г. Кернесом у системі тарифних, майнових, земельних, бюджетних і фінансових відносин при виконанні ними службових обов'язків.

У свою чергу Українська народна партія має намір зібрати підписи за відставку не лише міської, а й обласної ради. УНП знайшла іншу причину. На переконання представників УНП, Харківська обласна рада, яка ухвалила рішення про визнання Української повстанської армії воюючою стороною на стороні гітлерівської Німеччини, має бути розпущена за антидержавницьку і антиукраїнську позицію. Про це заявив В. Третьцький, представник

Української народної партії, що входить у пропрезидентський блок «Наша Україна – Народна самооборона». «Питання визнання воїнів ОУН-УПА – компетенція вищого керівництва держави», – підкреслив він.

Голова Харківської облдержадміністрації А. Аваков має намір ініціювати дострокові вибори мера Харкова і міськради. «Обласна адміністрація поставить перед парламентом питання про призначення дострокових виборів харківського міського голови і міськради», – про це в день місцевого самоврядування заявив губернатор А. Аваков.

На цей крок, за його словами, обласна влада вимушена піти внаслідок повного ігнорування міськими властями вимог усунути порушення в різних сферах життя міста. Він пообіцяв направити до Верховної Ради матеріали, які дадуть парламенту мотив перевірити діяльність і ухвалити рішення про дострокові вибори мера і міськради Харкова. В матеріалах, завірив А. Аваков, будуть висловлені численні факти порушень з боку міських властей. «Це послідовний крок, який ми здійснили. І кілька місяців тому ми попереджали про це міську владу і вимагали внести зміни в порядок своєї роботи. На жаль, міська влада на чолі з М. Добкіним, на мій погляд, брутально порушує закони України, і я хотів би, щоб з цим питанням розібралася Верховна Рада», – заявив А. Аваков.

Юридичний департамент Харківської міськради відповів голові облдержадміністрації своєю заявою, в якій говориться, що «позачергові вибори можуть бути призначені тоді, коли повноваження законно обраного міського голови будуть припинені внаслідок рішення Харківської міської ради п'ятого скликання у випадках, встановлених Законом України «Про місцеве самоврядування», у тому числі враховуючи положення пункту 5 статті 79 вказаного Закону».

М. Добкін також дав зрозуміти, що не боїться ніяких перевірок з боку тимчасової слідчої комісії Верховної Ради, створення якої ініціює фракція БЮТ. «Я з величезним задоволенням співробітничатиму з цією комісією, якщо вона буде створена. Я надам усі матеріали, які свідчать про найгрубіше порушення чинного законодавства паном Фельдманом і компанією «АВЕК». І я думаю, що вона дасть можливість не тільки харків'янам, але і колегам пана Фельдмана по депутатському корпусу побачити його істинне обличчя, обличчя дволикого Януса!» – заявив М. Добкін.

Щоправда, експерти вже поставили під сумнів можливість призначення Верховною Радою дострокових виборів у Києві і Харкові після того, як це питання було порушено Блоком Юлії Тимошенко. Недосконалість української законодавчої бази, вважає політолог В. Нікітін, зажадає величезних зусиль від ініціаторів проведення перевиборів, перш за все, у частині внесення змін у закони про референдум і про місцеве самоврядування. «Важко сказати, чи буде змінена база. Відомо, що законопроект по Києву є. Наскільки я знаю, сьогодні є проблеми, пов'язані з реалізацією цього законопроекту щодо перевиборів київського мера: по Харкову немає в пакеті 12-ти законів першочергових, наскільки мені це відомо, і в угоді про демократичну коаліцію це не передбачено. І чи вистачить політичної волі», – зазначає В. Нікітін.

На думку політолога, депутатська слідча комісія також має ряд слабких місць. Він зазначив, що в Конституції записано, що висновки тимчасової слідчої комісії не є обов'язковими для органів державного урядування, тобто тут швидше йдеться про форму суспільного контролю.

За словами В. Нікітіна, закону, який би регулював діяльність такої комісії, поки немає. І свої висновки вона може надати як через місяць, так і через рік. Тому для ініціаторів перевиборів нині набагато важливіше придумати, що і як змінити в законах, щоб дострокові вибори відбулися.

В. Небоженко, керівник центру «Розширені можливості», переконаний, що ухвала про створення спеціальної слідчої комісії Верховної Ради для розслідування діяльності міського глави Харкова потрібна. На його думку, воно буде у будь-якому випадку, тут не важливо, хто ініціює таке рішення. Ситуація в Харкові вийшла з-під контролю влади і політичних партій. Скоріше за все, комісію сформують, і вона з'явиться рано чи пізно, дуже вже великі відмінності між тим, що твориться в країні, і тим, що твориться в Харкові.

На думку експерта, навіть Партія регіонів не буде особливо заважати роботі комісії. За його словами, у Партії регіонів з'являється унікальний політичний шанс розібратися зі своєю проблемою чужими руками. Руками коаліції вони можуть усунути від влади своїх людей, які дискредитують партію в Харківському регіоні. «Швидше за все, „регіонали” братимуть участь у роботі комісії. Вони не будуть вже сильно старатися, але і заважати теж не будуть», – вважає В. Небоженко.

Експерт прогнозує кілька можливих варіантів вирішення проблеми. За його словами, є різні варіанти, включаючи і сценарій ухвалення Верховною Радою відповідного рішення. Якщо політика в Харкові перетвориться на суто кримінальщину, то потрібно просто запроваджувати тимчасове президентське правління, призначати тимчасову адміністрацію, а потім призначати вибори. Тимчасову адміністрацію можна призначити легко. Правоохоронні органи проводять розслідування щодо діяльності харківської влади. За рішенням Генеральної прокуратури, колеги МВС і СБУ Президент може видати відповідний указ про припинення діяльності місцевої влади. Це буде не свавілля Президента, а конституційні дії. Проблема виходить з-під контролю влади.

За словами В. Небоженка, механізм проведення відповідного рішення через Верховну Раду більш легітимний, але дуже довготривалий. Необхідно прийняти пакет законів. Але в нього потрібно включити питання про організацію діяльності комісії для розслідування ситуації в Харкові. Комісії буде потрібно для розслідування ситуації і ухвалення рішення місяць або півтора. Якщо працюватимуть більше, то це означатиме тільки бюрократичну тяганину. За місяць можна зібрати матеріали, опитати свідків, попрацювати з компетентними органами й політичними силами. Після цього комісія сформує звіт, який може лягти в основу рішення Верховної Ради за призначенням дострокових виборів у Харкові.

Третій механізм – ситуація в Харкові просто вибухне, і керівництво міста просто може втекти.

Більшість експертів вважають, що бажання змінити владу в регіонах буде зростати. Це пояснюється нестабільною політичною ситуацією. Хистка рівновага при мінімальній і незначній перевазі «демократичних сил» вимушує політичні сили знову звертатися за легітимацією до народу. Сьогодні партії шукатимуть шляху підтвердити свої повноваження на наступному рівні – місцевих рад і мерів обласних центрів. Це має спрацювати у двох напрямках – з одного боку, дати додаткові важелі впливу, а з іншого – продемонструвати, наскільки сильною і впливовою є та або інша політична сила на сьогодні. У свою чергу, зміцнення позицій на регіональному рівні необхідне як база до наступних президентських виборів. Адже, як засвідчила практика, перемога на них може кардинально змінити загальний баланс сил.

Експерти погоджуються з тим, що найближчим часом слід чекати декількох кампаній з проведення дострокових виборів місцевих рад і міських голів. Найактивніші кампанії вже розпочато у Києві і Харкові.

В Києві, на думку багатьох експертів, ситуація вже ясна – відомо, хто стане переможцем, але невідома сама кандидатура. Мером буде обраний політик, якого публічно підтримають В. Ющенко і Ю. Тимошенко – незважаючи на достатньо високий залишковий рейтинг Л. Черновецького.

У Харкові ситуація інша – кандидат відомий, це один з найпомітніших діячів БЮТ О. Фельдман, але невідомий результат. Безумовно, для партій демократичної коаліції було б значним досягненням висунути свого кандидата на пост мера міста. Але за нинішнім міським головою все ще стоїть партія, яку підтримує значна частина городян. Наскільки б не зміцнилися позиції БЮТ у Харкові, лідером електоральних симпатій в місті залишається Партія регіонів. Як зазначають експерти, діяльність М. Добкіна на посту мера обійшлася ПР у близько 10 % рейтингу партії, втрачені буквально за рік. Проте ПР все ще може підтримати нинішнього мера, хай і ризикнувши майбутнім результатом на президентських виборах. Крім того, «регіонали» можуть висунути іншого кандидата, і лише за рахунок рейтингу партії він у будь-якому випадку виявиться серйозним суперником О. Фельдману. У цьому разі результат передбачити складно. Шанси БЮТ завоювати Харків все-таки достатньо високі.

Тим часом лідер Харківського БЮТ О. Фельдман, переважно авторитету якого блок і зобов'язаний таким рішучим зростанням рейтингу в Харкові, пішов ще далі. Він зареєстрував у парламенті ініціативу позафракційного депутатського об'єднання «За Харків!», покликану консолідувати політикум навкруги самої ідеї перевиборів у першій столиці. При цьому найпринциповішим моментом є не зміст ініціативи, а сам факт її появи, оскільки до складу об'єднання входять депутати, у тому числі і від Партії регіонів. Це вельми знаковий крок, і М. Добкіну, безумовно, слід зробити відповідні висновки про власні перспективи.

Крім того, як відомо, радикальну позицію стосовно М. Добкіна зайняв і нинішній харківський губернатор, лідер обласного відділення блоку НУ – НС А. Аваков. Навряд чи він зможе персонально брати участь у виборах, проте

зробить все для того, що б усунути тандем Добкін – Кернес – авторитету в Харкові для цього А. Авакову досить.

Експерти, прогнозуючи характер майбутніх кампаній перевиборів мерів, заявляють про неодмінне широке використання політичних технологій, причому переважно деструктивного характеру. Ймовірно, однією з основних стратегій стане боротьба за явку. Зокрема, мерам як Києва так і Харкова, що втратили значну частину своїх виборців, враховуючи украй критичне ставлення населення в цілому, буде вигідно максимально знижувати явку – щоб перемогти «на мізері». Адже принципи двохетапних виборів мерів, де в другому турі претендент повинен набрати певну кількість голосів, а не просто випередити суперника, хай і набравши 10 % проти 7 %, поки тільки в проекті.

Що стосується основних суперників нинішніх мерів, загального висуванця «демократичної коаліції» в Києві і О. Фельдмана в Харкові, то в їх інтересах максимально висока явка виборців. Зокрема, О. Фельдман таким чином укріпить імідж «консолідатора» харківської еліти, що формується, спадкоємця справи Є. Кушнар'ова: адже для нього вибори мера – тільки початок. Які б не були результати, йому ще працювати з електоратом на виборах Президента, оскільки він є «відповідальним за регіон» у БЮТ. Отже, кампанія за переобрання мера буде не тільки технологічною, але й жорсткою: буде вибрана стратегія максимально агресивної дії на виборця, щоб мотивувати якомога більшу кількість і тих, що визначилися, і тих, що сумніваються прийти на дільниці.

Таким чином, можна спрогнозувати стабільне утримання напруження в українському політикумі на найближчі два роки. На формуванні уряду завдання „демократичної” коаліції напередодні президентських виборів далеко не вичерпані. Активність парламентаріїв не знизиться. Триватиме боротьба за Київ і Харків, а можливо, й інші міста (*Матеріал підготовлено з використанням інформації видань „Политикантрон” (<http://politikan.com.ua>), „Вовремя.info” (www.vovremya.info), „Новый Регион” (www.nr2.ru), АТН (<http://atn.kharkov.ru>), „Время” (<http://www.time.kharkov.com>), „Вечерний Харьков” (<http://www.vecherniy.kharkov.ua>), „Україна молода”, „Вечерние вести”*).

Проблеми інформатизації

Матеріали Міжнародної наукової конференції

„Інтранет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках”

О. Ворошилов, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.

**Информационно-аналитические подразделения библиотек
в условиях развития электронной среды**

Информационная аналитика в современном мире – это продукт ряда конструктивных, созидательных общецивилизационных тенденций, характеризующих развитие человеческого сообщества на рубеже веков и тысячелетий: процесса глобализации, тенденции к формированию приоритетов устойчивого развития цивилизации и информатизации. Сложные цивилизационные процессы порождают интенсивные информационные потоки, информационные всплески, отражающие на информационном уровне их взаимодействие.

В связи с этим многие говорят о том, что, по сути, началась новая информационная революция. Началась она в бизнесе, и началась с информации, необходимой бизнесу. Но она, несомненно, затронет все общественные институты. Она радикально изменит смысл, который вкладывают в понятие «информация». Сегодня революционные изменения происходят не в технологиях, механике, технике, компьютерных программах или скорости. Революционные изменения происходят в концепциях. Революция идет и в сфере информационных технологий (ИТ) и в административной информационной системе (АИС). Кроме того, революционным образом меняется и информация, которой мы пользуемся в обычной жизни. Это революция в области книгоиздания. Причиной и поводом к началу новой информационной революции стала неспособность «информационной индустрии» удовлетворить потребность в информации.

До сего дня в центре внимания информационных технологий находились данные – их сбор, хранение, передача и предоставление. В частности, сбор новостей был делом журналистов, работающих на СМИ и другие информационные организации, и распространялись они преимущественно посредством бумажных носителей. В настоящее время все больший масштаб приобретает распространение информации на электронных носителях.

Главный вопрос этой информационной революции: «В чем смысл информации и каково ее назначение?» Такая постановка вопроса ведет к кардинальному переопределению задач, возложенных на информацию, а вместе с тем и к реорганизации учреждений, которые должны выполнять эти задачи.

Сегодня все больше организаций осознают важнейшую роль ИТ в их деятельности. Также возникает вопрос, насколько оптимально выстроена организация работы соответствующих ИТ-служб. Иными словами, мало иметь ИТ в качестве инструмента для развития бизнеса, нужно еще уметь грамотно и эффективно воспользоваться этим инструментом.

В связи с данными явлениями оказался востребованным новый информационный режим.

Информационный сервис в структуре общественного разделения труда развивается в направлении расширения ассортимента и повышения качества предоставляемых пользователям информационных продуктов и услуг. По оценкам отечественных и зарубежных специалистов, современному информационному сервису присущи тенденции персонификации – максимального учета и удовлетворения информационных потребностей

конкретного пользователя; диверсификации – увеличения многообразия информационных продуктов и услуг, расширения возможностей выбора в соответствии с потребностями, вкусами и финансовыми возможностями абонентов; конвергенции – стирания границ между информационными продуктами и услугами.

Необходимость осуществлять целенаправленную политику, эффективно действовать в условиях нового информационного режима потребовала выхода на качественно иной уровень информационной аналитики в развитых западных странах, а в Украине привела к созданию основ системы информационно-аналитической деятельности.

Становление отечественной информационной аналитики (информационно-аналитической деятельности – ИАД) как особой отрасли деятельности проходило в кратчайшие сроки, в обстановке максимальной интенсификации всех процессов и обострения многих проблем.

Процесс институционализации, то есть организационного оформления ИАД (формирования системы специализированных учреждений, служб, подразделений в составе различных организаций, фирм и ведомств, занимающихся информационной аналитикой в своей области), был инициирован всем ходом отечественных политических, экономических, социальных реформ в начале 90-х годов.

Универсальность ведущей социальной функции информационной аналитики (производство нового знания на основе переработки имеющейся информации в целях оптимизации принятия решений) и ее субстрата (информации) привели к эффекту мультидеятельностного генезиса аналитических служб (подразделений) во всех узлах информационной инфраструктуры, т. е. во всех сферах деятельности, где концентрировались, перерабатывались мощные информационные потоки в целях принятия социально значимых управленческих решений.

Именно поэтому информационно-аналитические службы (подразделения) стали создаваться в структуре органов власти, в министерствах и ведомствах, в органах СМИ, в сфере бизнеса, при политических партиях и движениях и т. д.

Информационная аналитика, используя все возможности, предоставляемые информационно-вспомогательными службами, активно оперируя их информационными продуктами и услугами, выполняет прежде всего задачу качественно-содержательного преобразования информации, функционально пересекаясь в этом плане с научной (производство нового знания) и управленческой (разработка вариантов решений, сценариев) деятельностью.

Следует отметить, что академические и отраслевые научно-исследовательские институты, разрабатывавшие фундаментальные и прикладные проблемы в тех областях знания, которые востребованы современной жизнью, практикой управления, так и не стали базовой структурой в системе формирующихся аналитических служб.

Вместе с тем Украина унаследовала от СССР определенные структуры и кадры специалистов, которые, по определению, должны были владеть

технологическим знанием аналитического характера или близким к нему. Речь идет о системе библиотечно-библиографических учреждений. Крупнейшие библиотеки страны порой получали, подобно научно-исследовательским институтам, государственные заказы на обзоры отечественных и зарубежных публикаций по актуальным проблемам в плане информационной поддержки государственных проектов, целевых программ и т. п.

Кроме того, советские библиотеки в значительно меньшей степени, нежели крупные библиотеки западных стран, смогли реализовать на уровне современных требований и технологий свои информационные возможности (в том числе и аналитические). Это было связано с межведомственной конкуренцией – размежеванием функций между системой библиотек и ГСНТИ. Некоторым исключением были крупнейшие библиотеки.

Однако ситуация востребованности качественно новых информационных услуг не осталась незамеченной библиотечно-библиографическими специалистами. Это породило ряд проектов и практических начинаний. Стали создаваться бизнес-библиотеки, библиотеки деловой литературы, разрабатываются проекты включения библиотек в аналитическую деятельность. Некоторые специалисты в области библиотечного дела предполагают также возможность организации вузовской подготовки аналитиков на базе специальности «Библиотечное дело и библиография» с прицелом на формирование кадрового обеспечения для отделов аналитики в универсальных научных библиотеках.

Также ценность библиотек как структур, предоставляющих информационно-аналитическую продукцию, предопределяется тем, что они являются крупнейшими книгохранилищами, а концепция «свертывания» книгоиздания и постепенного вытеснения традиционной книги электронной не без основания считается весьма противоречивой и надуманной. Хотя период становления рыночных отношений для книгоиздания оказался сложным и противоречивым (статистика свидетельствует о снижении издания книг, начиная с 1989 г. почти по всем показателям), следует отметить положительные тенденции в развитии книжного дела в стране в последние годы.

В данном контексте следует отметить, что еще в 1993 г. в Национальной библиотеке Украины им. В. И. Вернадского была создана практически первая в структурах отечественных библиотек информационно-аналитическая структура – Служба информационно-аналитического обеспечения органов государственной власти (СИАЗ), эффективно работающая уже почти 15 лет.

Ее работа характеризуется:

- адресностью информации (ориентация на конкретные категории пользователей и целевые установки);
- оперативностью предоставления информации, кратчайшими сроками удовлетворения запроса;
- возможностью многоаспектного поиска информации;
- надежностью предоставляемых данных (сроки их актуализации, достоверность источников информации);

- аспектностью охвата темы, проблемы в пределах основной и смежных областей знаний и практической деятельности;
- возможностью машинной обработки и распространения информации;
- компактностью сообщения;
- защищенностью от несанкционированного доступа и воздействия;
- надежными условиями хранения (для информационных продуктов) и др.

Все это позволяет качественно повысить уровень аналитической и управленческой деятельности органов государственной власти на основе использования современных информационных технологических решений, наладить тактическую и стратегическую аналитику на качественно новом уровне.

Кроме того, СІАЗ является едва ли не единственной в Украине информационно-аналитической структурой, предоставляющей услуги по мониторингу региональной прессы и информационно-аналитические продукты, созданные на его основе.

Также служба зачастую работает с печатными версиями газет, что позволяет включать в сферу мониторинга все рейтинговые издания в каждом регионе страны. Тогда как системы индексного мониторинга, работающие с электронными версиями изданий, объективно способны охватить только до 20 % региональной прессы. Обработанные материалы систематизируются и накапливаются в соответствующих базах данных, позволяющих формировать и поддерживать электронные досье по самой разнообразной тематике, в том числе и в режиме ретроспективного запроса.

Информация обрабатывается и систематизируется в ручном режиме, что позволяет аналитикам-информационщикам службы максимально гибко и полно учитывать индивидуальные интересы заказчиков. Они работают не с механическим массивом информации, а с информационным резонансом, позволяющим видеть и использовать в работе тончайшие тематические нюансы и контекстные взаимосвязи.

Кроме того, оперативное информирование дополняется аналитической обработкой центрального и/или регионального массива информации по интересующей теме. Количество и характер информационных продуктов не являются постоянной величиной. Они регулярно изменяются в зависимости от запросов потребителя.

В целом же СІАЗ выпускает широкую номенклатуру информационных продуктов, направленных на удовлетворение потребности руководителей и управленцев высшего звена в получении оперативной, системной и достоверной информации по интересующим их проблемам.

Несомненно, итогом 90-х годов XX – начала XXI в. явилось достаточно широкое общественное признание социального статуса ИАД, характеризующееся целым рядом признаков (информированность общества о существовании аналитики, признание феномена аналитики как инструмента управления сложными процессами, средства раскрытия сути происходящих событий и прогнозирования их дальнейшего развития, формирование представления о профессиональном аналитике как эксперте, “посвященном”,

владеющем эксклюзивным знанием, к мнению которого необходимо прислушиваться как сильным мира сего, так и рядовым гражданам и т. п.).

Постепенно формируется представление об информационной аналитике как необходимом компоненте культуры управления, предпринимательской деятельности, инструменте современного менеджмента, составной части корпоративной культуры и т. п.

Неизбежно будут осуществляться инвестиции в развитие аналитики, разработку более совершенных и действенных методов, технических и программных средств, производство информационных ресурсов, рекрутинг кадров, формирование аналитических служб.

Во всех значимых точках пересечения и концентрации информационных потоков должны быть созданы узлы интеллектуальной переработки информации, формирующие интеллектуализированную инфраструктуру информационного пространства.

На нынешнем этапе необходима дальнейшая фундаментализация технологий мониторинга и аналитики. Требования оперативности, многофакторного охвата реальности, необходимые для эффективного социального управления, предполагают сокращение промежуточных уровней моделирования управляемых систем в информационных потоках, создание новых технических средств, обеспечивающих прямую включенность социальной сферы в системы мониторинга.

Несомненно, информационно-аналитические подразделения в структурах библиотек могут стать узлами будущей глобальной информационной инфраструктуры социального регулирования, которая будет выполнять в информационном обществе функции социального гомеостата, обеспечивающего устойчивое развитие общества, оперативно диагностирующего отклонения, нештатные ситуации и управляющего социальными процессами. Именно последняя из перечисленных функций наиболее важна для нового информационного режима наряду с интеллектуализацией информационного пространства, ее реализация предполагает синтез управленческих и информационно-аналитических технологий, что в дальнейшем должно видоизменить характер и способ реализации властных функций, роль традиционных институтов государственной власти, демократических процедур, в значительной степени заменив их виртуальными социальными технологиями. Такая тенденция прослеживается уже в наши дни, когда стали реальностью электронные выборы, интерактивные опросы общественного мнения, мониторинг социальных проектов, электронное общение через сайты в Интернете между высокопоставленными политиками и рядовыми гражданами и т. п. С другой стороны, интенсивное развитие ИТ в последние годы открывает все новые возможности поддержки решений на высшем уровне управления, что дает основания для сдержанного оптимизма в ожидании заметных результатов в близкой перспективе.

До уваги держслужбовця

С. Горбань, провід. бібліограф

Нові надходження до НБУВ

Гудима Н. В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України: Монографія / Н. В. Гудима; Центр дослідж. пробл. публіч. упр. – Черкаси: Вид. Чабаненко Ю., 2007. – 200 с. – Бібліогр.: с. 183–198.

Ва 689680

Досліджено стан та динаміку розвитку принципів відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління в Україні як необхідних складових забезпечення ефективності та демократизації суспільно-управлінських відносин, проблеми їх застосування в діяльності органів державного управління, необхідність визначення критеріїв їх оцінки, доцільності та обсягів впровадження. Розглянуто принципи відкритості і прозорості у відносинах органів державного управління з громадськими об'єднаннями та організаціями, громадський контроль за їх реалізацією. Висвітлено необхідність вивчення правових норм щодо обсягів і визначення меж управлінських рішень та інформації, яка за своїм характером та специфікою не може бути широко відкритою.

Інвестиційна діяльність в Україні: Нормат. док. / Упоряд. О. М. Роїна. – К.: КНТ, 2007. – 192 с.

Ва 684068

У збірнику наведено нормативні документи, що визначають загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, особливості режиму іноземного інвестування, регулюють суспільні відносини, що виникають у сфері спільного інвестування щодо створення та діяльності суб'єктів спільного інвестування, забезпечення гарантій прав власності на цінні папери та захист прав учасників фондового ринку. Документи подано станом на 06.12.2006 р.

Правове регулювання заповідної справи в Україні: Спец. збір. законодав. док. / Упоряд.: Ю. Г. Масікевич, Я. І. Мовчан, П. М. Цицима. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 816 с.

Вс 44171

Видання містить у повному обсязі ті законодавчі та підзаконодавчі акти, що мають безпосереднє відношення до управління, регулювання та розвитку заповідної справи в Україні, формування екологічної мережі, нормування та управління природокористуванням на території об'єктів природно-заповідного фонду, а також витяги з документів, які частково стосуються даного спрямування.

Документи згруповано за розділами: постанови Верховної Ради України; Закони України; Укази Президента України; нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади України; Кодекси України. Відкриває збірку передмова: “До питання про стан заповідної справи в Україні” англійською та українською мовами, де викладено сучасний стан та програми перспективного розвитку заповідної справи в Україні, основні принципи формування мережі природно-заповідних територій.

Захарченко А. М. Господарська компетенція місцевих державних адміністрацій: Поняття, зміст, реалізація: Монографія / А. М. Захарченко; М-во освіти і науки України. Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2007. – 166 с.

Ва 689485

Досліджено теоретичні та практичні питання господарської компетенції місцевих державних адміністрацій. Виявлено її особливості, запропоновано напрями удосконалення законодавства, що закріплює цю компетенцію, визначено шляхи підвищення ефективності її реалізації.

Матеріал подано за розділами: теоретичні засади господарської компетенції місцевих державних адміністрацій; зміст господарської компетенції місцевих державних адміністрацій; реалізація господарської компетенції місцевих державних адміністрацій.

Заруба В. М. Адміністративно-територіальний устрій та адміністрація Війська Запорозького у 1648–1782 рр. / В. М. Заруба; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Каф. українознав. – Наук. вид. – Д.: ПП “Ліра ЛТД, 2007. – 380 с.: ілюстр.

Со 27617

Подано генезу, формування, еволюцію та склад полково-сотенного територіального устрою української козацької держави XVII–XVIII ст. Війська Запорозького. Відображено історію відомих полків та сотень Гетьманщини як адміністративних одиниць, склад населених пунктів та адміністрації. Додано реєстр відомих за джерелами урядовців козацької України від 1648 р. до 1782 р.

Матеріал розташовано за розділами: формування та розвиток полково-сотенного адміністративно-територіального устрою Війська Запорозького;

полковий устрій Війська Запорозького; сотенний поділ Війська Запорозького; реєстр генеральної, полкової та сотенної старшини Війська Запорозького. Текст ілюстровано картами, планами, портретами та малюнками, гербами губерній, міст та містечок.

Опис найбільш вживаних професій / Під ред. С. В. Мельника; Уклад.: С. В. Мельник, С. О. Кравцов, Л. І. Ольховатова. – К.: МедіаПро, 2007. – 304 с.

Ва 689300

У збірнику представлено близько 100 загальних посадових інструкцій керівників, директорів, фахівців, технічних службовців та кваліфікованих робітників, які найчастіше застосовуються на ринку праці України.

Матеріали згруповано у три розділи: опис найпоширеніших груп професій; загальні посадові інструкції працівників; порядок застосування та утворення розширених професійних назв робіт і розроблення посадових інструкцій.

Книгу підготовлено з використанням чинних нормативно-правових документів. Видання відповідає трудовому законодавству України щодо правильного застосування професійних назв робіт як під час ведення трудових книжок і складання штатного розпису на підприємстві, так і при розробленні деталізованих посадових інструкцій.

**Т. Добко, заввідділу ДБО НБУВ,
Н. Моїсеєнко, наук. співроб.,
В. Радченко, голов. бібліограф**

**Конституційно-правовий статус коаліції депутатських фракцій
Верховної Ради України та парламентів зарубіжних країн
Бібліографія (1999–2007 рр.)**

Україна

1. Барабаш Ю. Міжфракційна міграція депутатів Верховної Ради України: причини, наслідки, шляхи вирішення проблеми / Ю. Барабаш // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 26–31.

Висвітлено причини та наслідки міжфракційної міграції депутатів Верховної Ради України. Розглянуто поняття фракції, її повноваження, питання членства у фракції. Висунуто тезу про те, що міжфракційна міграція є особливим явищем українського парламенту, яке не сприяє стабільності діяльності Верховної Ради.

Ж 16653

2. Верховна Рада України // Конституція України. – К., 2006. – Розд. IV, ст. 83. – С. 43–45.

Ва 672689

3. Галигіна Ж. В. Місце і роль коаліційних урядів у політичній системі суспільства / Ж. В. Галигіна // Держава і право: Зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 35: Юрид. і політ. науки. – С. 246–251.

Бп14476-35

4. Голишев В. М. Коаліції партій у парламентах / В. М. Голишев // Політика і час. – 2003. – № 5. – С. 15–21.

Ж 22340

5. Голишев В. М. Парламентські об'єднання: світовий досвід та українська практика (політологічний аналіз): Автореф. дис. ... канд. політ. наук / В. М. Голишев; НАН України. Ін-т політ. та етнонац. дослідж. – К., 2004. – 19 с.

РА 332371

6. Голишев В. М. Парламентські об'єднання: світовий досвід та українська практика (політологічний аналіз): Дис. ... канд. політ. наук / В. М. Голишев; НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. – К., 2004. – 200 арк.

ДС 83513

7. Дослідження програми сприяння Парламенту України університету Індіани: Створення коаліційних урядів. Права опозиції. Форми парламентського контролю. – К., 2006. – 100 с.

ВА 676066

8. Журавський В. С. Український парламентаризм на сучасному етапі. Теоретико-правовий аспект / В. С. Журавський; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – 246 с.

Розкрито історичні засади українського парламентаризму. Досліджено роль парламенту в зміцненні демократичних засад сучасного суспільства. Висвітлено шляхи вдосконалення діяльності українського парламенту. Проаналізовано організаційні, правові та інші проблеми функціонування Верховної Ради України та комітетів, депутатських об'єднань (фракцій, груп).

ВА 610858

9. Коаліція // Юридична енциклопедія: У 6 т. – К., 2001. – Т. 3. – С. 127.

В 342492/3

10. Кречмер Г. Фракції. Партії в парламенті / Г. Кречмер. – К.: Заповіт, 1999. – 301 с.

Розглянуто історію поняття “фракція”, функції парламенту та фракцій, правовий статус та організацію фракцій, зокрема права та обов’язки фракцій та їх членів, функції позафракційних та парламентських груп, демократичну структуру та розподіл роботи, робочі кола та групи, правління фракції, фракційну адміністрацію. Особливу увагу приділено урядовим та опозиційним фракціям, взаємовпливу фракцій і партій, їх правовому розділенню.

ВА 594033

11. Кудряченко А. Коаліція / А. Кудряченко // Політологічний словник. – К., 2005. – С. 383.

Вс 42115

12. Кудряченко А. Нова політична система – це шлях до рівноваги / А. Кудряченко // Віче. – 2006. – № 5/6. – С. 36–37.

Створення парламентської більшості у формі коаліції фракцій.

Ж 14474

13. Моргун В. А. Особливості формування фракцій та депутатських груп у Верховній Раді України / В. А. Моргун // Пробл. історії України: факти, судження, пошуки: Зб. наук. пр. – 2001. – Вип. 2. – С. 32–43.

Ж 68307

14. Обушний М. І. Коаліція / М. І. Обушний, А. А. Коваленко, О. І. Ткач // Обушний М. І., Коваленко А. А., Ткач О. І. Політологія: Довід. – К., 2004. – С. 271.

Ва 659617

15. Пилипчук Д. П. Коаліція / Д. П. Пилипчук // Політологічний енциклопедичний словник. – К., 2004. – С. 260.

Вс 39768

16. Развадовська М. В. Внутрішньоуправлінська діяльність Верховної Ради України (організаційно-правові засади): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М. В. Развадовська; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 20 с.

Значну увагу приділено аспекту, що стосується визначення організаційних засад діяльності Голови Верховної Ради України та його заступників, а також порядку роботи народних депутатів у комітетах, комісіях і депутатських групах (фракціях).

РА 338425

17. Черленяк І. Парламентська коаліція більшості – коаліційний уряд: системний підхід / І. Черленяк // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. – О., 2004. – Вип. 4 (20). – С. 56–67.

18. Шляхтун П. П. Коаліційний уряд / П. П. Шляхтун // Шляхтун П. П. Конституційне право: Словн. термінів. – К., 2005. – С. 188–189.
Ва 664598

19. Шляхтун П. П. Коаліція / П. П. Шляхтун // Шляхтун П. П. Конституційне право: Словн. термінів. – К., 2005. – С. 189.
Ва 664598

20. Шляхтун П. П. Парламентська коаліція // Шляхтун П. П. Конституційне право: Словн. термінів. – К., 2005. – С. 322–323.
Ва 664598

Зарубіжні країни

21. Акопян Г. Г. Конституционно-правовой статус Национального Собрания и перспективы развития парламентаризма в Армении: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. – Ереван, 2006. – 51с. – Текст на арм. яз.
РА 345552

22. Алисова Л. Н. Коалиция // Политическая энциклопедия: В 2. – М., 2000. – Т. 1. – С. 517–518.
В 103/1

23. Амиров Н. К. Конституционно-правовой статус Сената Парламента Республики Казахстан: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Алматы, 1999. – 26 с.
РА 307960

24. Голишев В. Парламентські об'єднання: досвід демократичних країн Заходу та України // Людина і політика. – 2003. – № 3. – С. 13–19.
Ж 16653

25. Дахова І. І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах: порівняльно- правовий аспекти: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – 20 с.
РА 349014

26. Ключкович А. Ю. Парти́йна система Німеччини: політологічний аналіз механізму взаємодії органів державної влади та політичних партій (1990–2005 рр.): Автореф. дис. ... канд. політ. наук / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2006. – 21 с.

Розглянуто проблеми функціонування партійної системи об'єднаної Німеччини, проаналізовано механізм взаємодії органів державної влади та політичних партій у 1990–2005 рр., а також сучасне партійне законодавство

ФРН. Охарактеризовано основні фактори міжпартійної взаємодії, виявлено стійкі коаліційні зв'язки між основними партіями.

РА 343008

27. Коалиционное правительство // Юридический энциклопедический словарь. – М., 2003. – С. 212.

Вс 37801

28. Коалиция // Юридическая энциклопедия. – М., 2006. – С. 407.

Со 26819

29. Кузенков С. “Пакетные соглашения” между депутатскими объединениями в Государственной думе Федерального Собрания РФ третьего созыва (1999–2003 гг.) / С. Кузенков // Человек и общество в истории российской цивилизации. – М., 2004. – С. 302–307.

30. Кунов А. Государственная Дума третьего созыва: разногласия и коалиции / А. Кунов, Д. Шакин, А. Казаков // Вестн. обществ. мнения = Russi. publ. opinion herald. – М., 2003. – № 2. – С. 15–21.

Ж 64818

31. Ржавітін В. Коаліція СДПН – Союз 90/Зелені: “нормалізація” зовнішньої політики ФРН 1998–2002 рр. / В. Ржавітін // Дослідження світової політики: Зб. наук. пр. – К., 2003. – Вип. 22. – С. 40–48.

Бп15228-22

32. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір / А. Романюк; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2004. – 389 с.

Наведено порівняльну характеристику парламентів та урядів західноєвропейських держав. Розглянуто основні моделі коаліційної політики та чинники стабільності коаліційних урядів західноєвропейських держав. Охарактеризовано політичні партії західноєвропейських держав та їх місце в політичній системі країни.

ВА 661987

33. Стефанчук Л. Г. Выборы 2002 года в Новой Зеландии / Л. Г. Стефанчук // Россия и Восток: взгляд из Сибири. – 2004. – Иркутск, 2004. – С. 42–48.

Прогресивна коаліція; політичні партії.

34. Убери Т. П. Конституционно-правовой статус парламентариев Украины и Грузии (сравнительный анализ): Дис. ... канд. юрид. наук / Т. П. Убери; НАН Украины. Ин-т государства и права им. В. М. Корецкого. – К., 2005. – 184 л.

ДС 89800

35. Убері Т. П. Конституційно-правовий статус парламентарів України та Грузії (порівняльний аналіз): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Т. П. Убері; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2005. – 20 с.

РА 338096

36. Шевчук В. Корисні висновки з польської виборчої кампанії та процесу утворення післявиборчої та урядової коаліцій / В. Шевчук // Економіст. – 2006. – № 2. – С. 76–81.

Ж 15978

37. Щербак А. Н. Коалиционная политика российских партий / А. Н. Щербак // Полис. – М., 2002. – № 1. – С. 118–132.

Ж 14380

38. Юрлов Ф. Индия: Время коалиций / Ф. Юрлов // Азия и Африка сегодня. – М., 2000. – № 3. – С. 18–24.

Ж 27496